`

LYGINAMASIS DOKUMENTAS

UTENOS MIESTO 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Utena 2023

TURINYS

ĮVADAS **3**

1. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS **6**

2. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ **9**

3. STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI **32**

4. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO RENGIANT STRATEGIJĄ EIGA **35**

5. UTENOS MIESTO 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS VEIKSMŲ PLANAS **37**

6. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO, STEBĖSENOS IR VERTINIMO TVARKA **42**

7. PRIEDŲ SĄRAŠAS **45**

8. PRIEDAI **46**

ĮVADAS

Utenos miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategija skirta telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevyriausybinių ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų Utenos miesto socialinei ir ekonominei gerovei kelti, kuriant patrauklią aplinką gyventi ir dirbti Utenos miesto gyventojams.

Vietos plėtros strategijos tikslas – naujoviškais ir inovatyviais būdais skatinti Utenos miesto gyventojų socialinę įtrauktį, įgyvendinti socialines ir ekonomines iniciatyvas. Skatinant socialinį verslą, padedantį vietoje spręsti pažeidžiamų grupių atskirties problemas, prisidėti prie socialinės atskirties mažinimo, pagerinti vietines įsidarbinimo galimybes ir didinti bendruomenių socialinę integraciją išnaudojant vietos bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius.

Utenos miesto vietos plėtros strategijos rengėja – Utenos miesto vietos veiklos grupė (toliau – UMVVG) – ne pelno siekianti organizacija, teisinė forma – asociacija, jau septynerius metus sėkmingai vykdo veiklą Utenos mieste. 15 organizacijų yra UMVVG nariai. Iš narių organizacijų atstovų sudaryti UMVVG valdymo organai: visuotinis narių susirinkimas, pirmininkas – vienasmenis valdymo organas, kolegialus valdymo organas – valdyba *(žr. 2 priedą)*.

UMVVG vietos plėtros strategija (toliau – Strategija) parengta įgyvendinant projektą „Utenos miesto vietos plėtros strategijos parengimas“ Nr. 11-001-T-0015, finansuojamą iš Europos Sąjungos fondų, Valstybės biudžeto lėšų pagal 2021-2027 m. investicijų programos 4 prioriteto „Socialiai atsakingesnė Lietuva“ 4.9 konkretų uždavinį „Didinant socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą“ *ir 16.1 konkretų uždavinį „Skatinti mokymąsi visą gyvenimą, visų pirma siekti, kad visi turėtų lanksčių kvalifikacijos kėlimo ir persikvalifikavimo galimybių, atsižvelgiant į verslumo ir skaitmeninius įgūdžius, geriau numatyti pokyčius ir naujų įgūdžių reikalavimus, grindžiamus darbo rinkos poreikiais, sudaryti palankesne sąlygas keisti profesinę veiklą ir skatinti profesinį judumą“.*

Strategijos tikslai, uždaviniai ir veiksmai atitinka 2021-2027 m. investicijų programos 4.7 uždavinio „Skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes ir aktyvų dalyvavimą ir gerinti įsidarbinamumą“ ir 4.9 uždavinio „Didinti socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą“ nuostatas, nes UMVVG yra išsikėlusi panašius tikslus.

2016-2022 m. ES paramos įgyvendinimo laikotarpiu UMVVG sėkmingai įgyvendino Utenos miesto vietos plėtros strategiją, kurios bendra vertė 1 582 833,46 Eur, iš jų parama sudarė 1 447 599,65 Eur. Per visą strategijos įgyvendinimo laikotarpį parengtas ir sėkmingai įgyvendintas 21 bendruomenės inicijuotas projektas. Projektų veiklose sudalyvavo virš 3 000 įvairaus amžiaus socialinę atskirtį patiriančių asmenų, jauno verslo ir kitų bendruomenės atstovų. Projektų įgyvendinimo metu organizuota daugybė veiklų numatytoms strategijos tikslinėms grupėms: stovyklų, sveikatinimo ir švietimo renginių, išvykų, prevencinių veiklų bei mokymų. Dalis miesto bendruomenės atrado savanorystės veiklos prasmingumą ir pajuto šios veiklos daromą poveikį projektų tikslinių grupių dalyviams. Projektų patirtis parodė, kad vietos bendruomenei reikia tikro, nuoširdaus, vertybėmis pagrįsto bendravimo ir ryšio, kuris gali jungti įvairaus amžiaus grupių asmenis, padėti jiems įskiepyti tikrąsias vertybes, pasijusti visaverčiais bendruomenės nariais.

2022-2030 m. Regionų plėtros programoje (LR Vyriausybės 2022 m. birželio 22 d. nutarimas Nr. 713) Utenos regionas, kuriame yra Utenos rajonas ir Utenos miestas, įvardintas kaip vienas iš labiausiai ekonominio augimo netolygumo paveikta teritorija, kuriai būdinga didelė socialinė ir ekonominė atskirtis. Visuomenės senėjimas, žemesnis viešųjų paslaugų prieinamumas, didelis skaičius

asmenų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį – tai problemos, su kuriomis susiduriama Utenos regiono teritorijoje, taip pat ir Utenos mieste. Atlikta gyventojų apklausa ir šios apklausos tyrimo analizė padėjo identifikuoti tikslinės teritorijos – Utenos miesto gyventojų labiausiai išskiriamas socialines ir ekonomines sritis, kurios buvo įvardintos kaip pačios problematiškiausios. Tai įvairių, socialinių, sociokultūrinių bei verslumo skatinimo paslaugų tiekimo trūkumas, tiek socialinę atskirtį ir socialinę riziką patiriantiems asmenims, tiek ir kitiems vietos bendruomenės gyventojams.

Siekiant spręsti išvardintas problemas, parengta 2023-2029 m. Strategija. Įgyvendinant šią veiklą, buvo besąlygiškai laikomasi horizontaliųjų principų reikalavimų ir užtikrintos visos asmenų teisės, nepažeidžiant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimų į procesą įtraukiant miesto bendruomenes, viešojo ir privataus sektoriaus atstovus. Išklausytos nuomonės, svarstytos ir į Strategiją įtrauktos veiklos, skirtos socialinei atskirčiai mažinti, užimtumui bei verslumui skatinti. Svarbiausi sprendimai buvo priimti bendru sutarimu, išanalizavus bei atrinkus aktualiausias ir opiausias Utenos miestui veiklas, atsižvelgiant į visų suinteresuotų miesto bendruomenės atstovų išsakytus poreikius. Formuojant tikslus ir uždavinius, atsižvelgta ir į Utenos miesto gyventojų išreikštą nuomonę pagal miesto gyventojų apklausos rezultatus.

Rengiant Strategiją, vadovautasi LR vidaus reikalų ministro 2022 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 1V-672 patvirtintomis Vietos plėtros strategijų rengimo ir atrankos taisyklėmis (2023 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. 1V-635 redakcija). Strategija taip pat yra integrali kitų teisinių dokumentų atžvilgiu, nes joje iškeltas **tikslas** „Skatinti Utenos miesto gyventojų socialinę įtrauktį, įgyvendinant socialines ir ekonomines iniciatyvas“ bei **1.1. Uždavinys** „Organizuoti socialinės integracijos veiklas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimą socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo“ ir **1.2. Uždavinys** „Stiprinti gyventojų darbinius ir verslumo įgūdžius, per neformalias ekonomines iniciatyvas skatinti naujų verslų, taip pat ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste“ prisideda prie **Utenos regiono plėtros tarybos kolegijos** 2023 m. sausio 30 d. sprendimu Nr. KS (T) - 4 patvirtinto 2022-2030 m. Utenos regiono plėtros plano **I tikslo „Gerinti socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą“** (kodas LT029-01) poveikio rodiklio *„Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį“ ir „Socialines paslaugas gaunančių tikslinės grupės asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus“*, **1.1 uždavino** „Pagerinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūrą, išplėsti paslaugų spektrą, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą“ (kodas LT029-01-01) *ir antras tikslas „Didinti Utenos miesto gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms“ bei 2.1. uždavinys „Stiprinti Utenos miesto gyventojų civilinės saugos žinias ir praktinius įgūdžius per tikslines švietimo veiklas“ prisideda prie Utenos regiono plėtros tarybos kolegijos 2025 m. kovo 5 d. sprendimo Nr. KS-2 redakcija patvirtinto III tikslo (kodas LT029-03)* ***3.3. uždavinio*** *„Stiprinti civilinės saugos infrastruktūrą, priedangas ir vandenviečių apsaugą, didinant savivaldybių pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms“ (kodas LT029-03-03) bei* **Utenos rajono savivaldybės tarybos** 2023 m. vasario 2 d. sprendimu TS-1 patvirtintą Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 m. strateginio veiklos

plano **II prioriteto „Bendruomenės socialinės gerovės plėtojimas“ 10 priemonės** „Socialinės apsaugos plėtros programa“ **10.1 veiklos** „Užtikrinti įvairių socialinių grupių asmenų integraciją į bendruomenę“ ***10.1.1 poveiklę*** *„Organizuoti socialines paslaugas įvairių socialinių grupių asmenims“* ir ***10.1.1.15. poveiklę*** *„Bendruomeninės veiklos stiprinimas“* bei **10.1.2 veiklą** „Užtikrinti neįgaliųjų socialinę integraciją“ ir **I prioriteto „Konkurencingos rajono ekonomikos plėtra“ 02 priemonės** „Ekonomikos skatinimo ir turizmo plėtojimo veiksmų programa“ **02.1.1. veiklos** „Kurti verslui ir turizmui palankią aplinką“ ***02.1.1.02. poveiklę*** *„Verslo programų ir projektų rėmimas“*.

Šia Strategija siekiama kompleksiškai spręsti aktualias Utenos miesto problemas. Taikant BIVP metodą, betarpiškai prisidėti prie išvardintuose strateginiuose dokumentuose iškeltų tikslų įgyvendinimo, skatinti socialinę atskirtį patiriančius asmenis integruotis į visuomenę, visapusiškai ugdyti jų gebėjimus, sudaryti sąlygas socialinę atskirtį patiriantiems asmenims tapti visaverčiais bendruomenės nariais, skatinti socialinio verslo kūrimąsi ar plėtrą tikslinėje teritorijoje kuriant darbo vietas, prekes ar paslaugas sunkiau integruojamoms bendruomenės gyventojų grupėms. Strategijos veiklomis siekiama **novatoriškumo** iškeltų problemų sprendime, todėl įgyvendinant Strategiją, socialinės atskirties mažinimas vyks per socialinės integracijos ir užimtumo veiklas, aktyviai įtraukiant vietos bendruomenes, taip siekiant tvaresnių ir ilgalaikių rezultatų. Ypatingas dėmesys bus skiriamas socialinių verslų daromam poveikiui, socialinėms inovacijoms bei jų iškeltų idėjų novatoriškumui ir tvarumui.

Rengiant Strategijos analizę naudoti laisvai prieinami, patikimi ir oficialūs šaltiniai: Valstybės duomenų agentūros oficialiosios statistikos portale (https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/) skelbiami duomenys, Utenos rajono savivaldybės administracijos, Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos turimi duomenys ir kitų oficialių šaltinių duomenys. Siekiant atspindėti kaip galima tikslesnius Utenos miesto socialinius, demografinius ir ekonominius pokyčius buvo atliekami išvestinių duomenų skaičiavimai, taikant proporcinį skaičiavimo metodą. Šis išvestinių duomenų skaičiavimo metodas buvo taikomas duomenims, kurių oficialūs šaltiniai neteikiami Utenos miesto apimtimi. Strategijos tekste išvestiniai duomenys pažymėti žvaigždute *. Strategijoje pagal pateiktas rekomendacijas vietos plėtros teritorijos pokyčiams įvertinti analizuojamas 5 metų laikotarpis (nesant šio laikotarpio duomenų, vadovaujamasi kita, viešai prieinama informacija).

1. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS.

1.1. TERITORIJA

Strategija bus įgyvendinama Utenos mieste, kuris yra vienas seniausių Lietuvos miestų (Utenos vardas istorijos šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1261 m.) ir vienas iš didžiausių Utenos regiono miestų. Utenos rajonas ribojasi su tame pačiame regione esančiais Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Zarasų rajonais, Vilniaus apskričiai priklausančiu Švenčionių rajonu ir Panevėžio apskrityje esančiu Rokiškio rajonu. Utenos miestas – rajono savivaldybės administracinis centras. Bendras miesto (tikslinės teritorijos) plotas – 2 245,5 ha (buvo 1 528 ha) (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 242 „Dėl Utenos miesto teritorijos ribų pakeitimo“). Plotas padidėjo dėl miesto teritorijų plėtros, kai buvo praplėstos miesto teritorijos ribos. Palanki Utenos miesto geografinė padėtis savo laiku nulėmė miesto vystymosi ir plėtros tendencijas. Uteną kerta du svarbūs tarptautiniai magistraliniai keliai: magistralinis kelias (A6) Kaunas-Zarasai-Daugpilis ir magistralinis kelias (A14), jungiantis Uteną su Vilniumi (96 km). Geras susisiekimas ne tik su Utenos regiono teritorijai priklausančiais Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Visagino, Zarasų miestais, bet ir su Panevėžio, Rokiškio, Švenčionių miestais.

Nuo 2007 m. Utenos mieste buvo įgyvendinama daug infrastruktūrinių projektų, kompleksiškai tvarkomos viešosios miesto erdvės, atnaujinama poilsio ir rekreacinių zonų infrastruktūra. Todėl šiuo metu mieste yra ne tik pramoninės, gyvenamosios, bet ir poilsiui bei laisvalaikiui pritaikytos rekreacinės teritorijos. Utenos miesto teritoriją administruoja Utenos miesto seniūnija, kurią sudaro 10 seniūnaitijų.

1 pav. ***Utenos miesto (tikslinės teritorijos) žemėlapis***

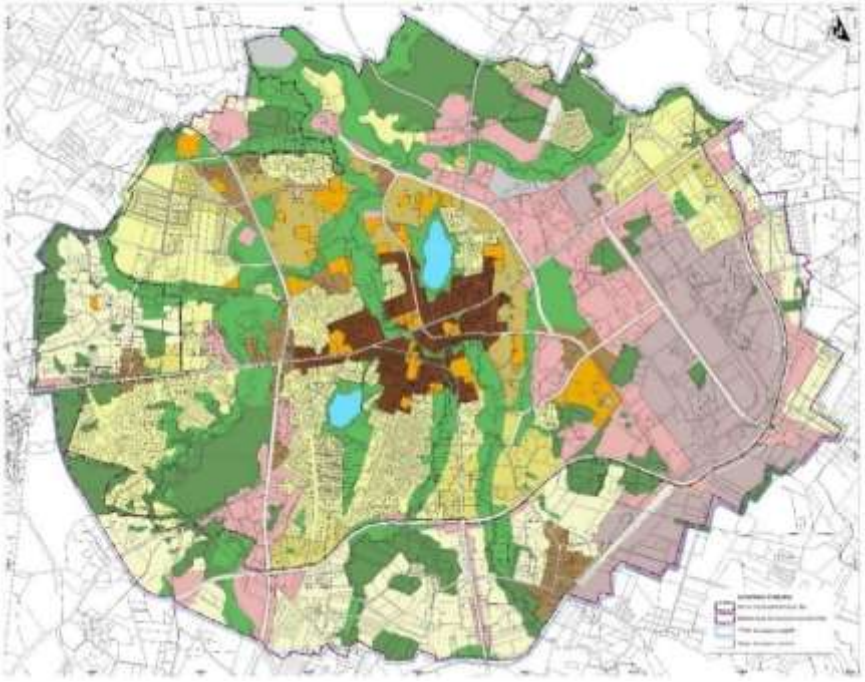

Utenos rajono savivaldybės administracija

1.2. GYVENTOJAI

Utenos rajono savivaldybėje, pagal oficialiosios statistikos portalo duomenis, 2022 m. gyveno 37 266 tūkst. asmenys. Tai beveik trečdalis (29,66 proc.) Utenos regiono gyventojų (125 644 tūkst.). Daugiau kaip 25 tūkst. gyventojų gyvena Utenos mieste ir apie 12 tūkst. - kaimo teritorijoje. Iš pateiktų duomenų matyti, kad didžioji dalis gyventojų ***(apie 67 proc.)*** koncentruojasi miesto teritorijoje, kas leidžia daryti prielaidą, kad ir dauguma iškylančių socialinių ir ekonominių problemų labiausiai paliečia miesto gyventojus.

Pagal oficialiosios statistikos portalo pateiktus statistinius duomenis *(žr. 1 lentelė),* matyti, kad bendrai šalies miestų gyventojų skaičius išaugo apie 1,5 proc., tuo tarpu Utenos mieste ir rajone per šį laikotarpį priešingai – turėjo tendenciją mažėti. Gyventojų skaičiaus mažėjimą tiek rajone (-1,71 proc.), tiek ir mieste (-2,57 proc.) lėmė emigracija, neigiama natūrali gyventojų kaita, sulėtėjęs miesto ir rajono vystymosi potencialas. Detalesnė informacija apie Utenos miesto gyventojų skaičiau ir amžiaus pokyčius pateikta 2 Strategijos dalyje apžvelgiant demografinę tikslinės teritorijos analizę.

Daugelis šalyje vyraujančių socialinių problemų tiesiogiai palietė ir Utenos miestą: socialinė diferenciacija, nedarbas, skurdas, socialinė atskirtis, senstanti visuomenė, mažėjantis gimstamumas ir t.t. Šių reiškinių pasekmėje dalis mieste gyvenančių asmenų susiduria su tam tikrais sunkumais, kurie nulemia didėjančią socialinę atskirtį bendruomenėje, todėl UMVVG Strategija orientuota į **socialiai pažeidžiamus, socialinę riziką (atskirtį) patiriančius asmenis:**

- **socialinės rizikos šeimos ir jų vaikai bei kiti nepalankias sąlygas turintys asmenys –** Strategijoje identifikuojamos socialinės atskirties grupės, kurių atskirtis mažinama per kompleksines prevencines pagalbos bei socialinių įgūdžių stiprinimo, savipagalbos ir užimtumo veiklas bei iniciatyvas;
- **nepalankias sąlygas turintys vaikai, mokiniai, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai –** tikslinė grupė, kurios atskirtis mažinama per sociakultūrines ir motyvacines veiklas, aktyviai į jas įtraukant vietos bendruomenes;
- **neįgalieji, senjorai bei vieniši asmenys** – Strategijos tikslinė grupė, kurios tiek socialinė, tiek sociakultūrinė integracija prisidės prie šių asmenų gyvenimo kokybės gerinimo ir socialinės atskirties mažinimo jų gyvenamoje teritorijoje;
- **mažiau galimybių turintis jaunimas –** nedirbantys, nesimokantys, stokojantys socialinių įgūdžių bei patiriantys socialinę atskirtį jauni asmenys. Tikslinė grupė Strategijoje identifikuojama per vykdomą prevencinį socialinės atskirties mažinimą, per motyvacijas mokymuisi, integraciją ir darbo praktinių įgūdžių stiprinimą;
- **bedarbiai, ilgalaikiai bedarbiai ir kiti ekonomiškai neaktyvūs ir darbingi asmenys –** Strategijoje identifikuojama grupė, kurios socialinės atskirties integracija galima per įsidarbinimo, verslumo įgūdžių stiprinimą bei savarankiškos veiklos vykdymą;
- **jauno verslo atstovai, socialinio verslo vystytojai ar kūrėjai –** fiziniai ar juridiniai asmenys jau vykdantys ar planuojantys pradėti verslą, taip pat socialinio verslo steigėjai ar vystytojai, kuriantys paslaugas ar darbo vietas sunkiau integruojamoms bendruomenės gyventojų grupėms bei siekiantys socialinio poveikio tikslinėje teritorijoje.

Strategijos įgyvendinimo metu visoms tikslinėms grupėms bus užtikrintos HP asmenų teisės nepažeidžiant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimų.

Siekiant užtikrinti sėkmingą socialinės atskirties mažinimą, kartu su tikslinėmis grupėmis į veiklas bus siekiama įtraukti ir kitus bendruomenės narius, tokiu būdu mažinant tikslinių grupių stigmatizavimą ir sudarant galimybę asmenims iš tikslinių grupių užmegzti artimesnius, draugiškus ryšius su bendruomenės nariais, kurie nėra tikslinės grupės asmenys.

1 lentelė. ***Gyventojų skaičius, rajone, mieste ir šalyje[1]***

Metų pradžiai	**2018 m.**	**2019 m.**	**2020 m.**	**2021 m.**	**2022 m.**	**Pokytis proc.**
Utenos rajone	37 914	37 435	37 184	37 509	37 266	-1,71
Utenos mieste	25 869	25 495	25 397	25 343	25 204	-2,57
Lietuvos miestų gyventojų skaičius	1 884 722	1 875 370	1 882 506	1 916 751	1 913 385	1,5

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

[1] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=a80c0121-468b-411a-9567-e50a8f9f75eb*

2. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, POREIKIŲ IR GALIMYBIŲ ANALIZĖ.

2.1. POREIKIŲ IR GALIMYBIŲ ANALIZĖ

Demografinė situacija. Utena – didžiausias regiono miestas, kur 2022 m. pradžioje dešimtyje miesto seniūnaitijų gyveno 25 204 gyventojai. Per pastaruosius penkerius metus Utenos miesto gyventojų skaičius kito labai nežymiai, tačiau išlaikė tendenciją mažėti – 2,57 proc. ***(D1)***. Tam galimai įtakos turėjo ekonominės sąlygos, ribotos darbo rinkos perspektyvos, mažėjantis gimstamumas, senstanti bendruomenė ir kiti veiksniai. Stengiantis švelninti gyventojų mažėjimą Utenos mieste, pastaruoju metu pradėtos įgyvendinti Utenos rajono savivaldybės tarybos patvirtintos jaunų šeimų rėmimo programos (2022 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. TS-170 „Dėl Utenos rajono savivaldybės jaunos šeimos stiprinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“), kurioje numatytos priemonės: finansinė paskata pirmojo būsto įsigijimui, būsto nuomos jaunoms šeimoms kompensacijos, papildomos piniginės priemonės auginantiems vaikus. Prie gerėjančios gyvenimo aplinkos prisidėjo ir UMVVG 2016-2022 m. vietos plėtros strategijos įgyvendintos priemonės, skirtos socialinės atskirties mažinimui bei įvairių verslumo iniciatyvų taikymu darbingo amžiaus gyventojams.

Oficialiosios statistikos portalo duomenimis, kitų Utenos regiono miestų gyventojų skaičiaus pokytyje pastebimos įvairios tendencijos *(žr. 2 lentelę)*: Molėtuose (2,42 proc.), Visagine (3,78 proc.) padidėjęs gyventojų skaičius. Tuo tarpu Ignalinos (2,45 proc.), Anykščių (4,18 proc.), Zarasų (5,71 proc.) miestuose stebimas procentinis gyventojų skaičiaus mažėjimas. Lyginant Utenos regiono miestų gyventojų skaičių, pastebimas 1,06 proc. miesto gyventojų skaičiaus mažėjimas (2018 m. buvo – 72 412 gyv., 2022 m. – 71 641 gyv.), nors bendras Lietuvos miestų gyventojų skaičius per penkerių metų laikotarpį turėjo tendenciją augti 1,52 proc. (2018 m. buvo 1 884 722 gyv., 2022 m. – 1 913 385 gyv.).

2 lentelė. ***Miesto gyventojų skaičiaus pokytis[2]***

Nuolatinių gyventojų skaičius miestuose	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis proc.	Pokytis
Lietuvos Respublika	1 884 722	1 875 370	1 882 506	1 916 751	1 913 385	1,52	90 697
Utenos apskritis	72 412	71 178	70 486	72 606	71 641	-1,06	-771
Anykščiuose	9 764	9 546	9 391	9 589	9 356	-4,18	- 408
Ignalinoje	5 846	5 691	5 575	5 838	5 703	-2,45	-143
Molėtuose	5 587	5 540	5 500	5 782	5 722	2,42	135
Utenoje	25 869	25 495	25 397	25 343	25 204	-2,57	-665
Visagine	18 514	18 205	18 024	19 446	19 214	3,78	700
Zarasuose	6 832	6 701	6 599	6 608	6 442	-5,71	-390

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

[2] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=f85b6556-fa6f-47cc-9ea8-8f9c6af1aae7*

2022 m. pradžioje Lietuvoje 65,1 proc. gyventojų sudarė darbingo amžiaus gyventojai, 20 proc. – pensinio amžiaus gyventojai ir 14,9 proc. – vaikai[3]. Lyginant Utenos miesto ir bendrą šalies gyventojų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes, pastebimos panašios tendencijos darbingų gyventojų amžiaus grupėje (*žr. 2 paveikslą*).

2 pav. ***Utenos miesto gyventojų paskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.)***

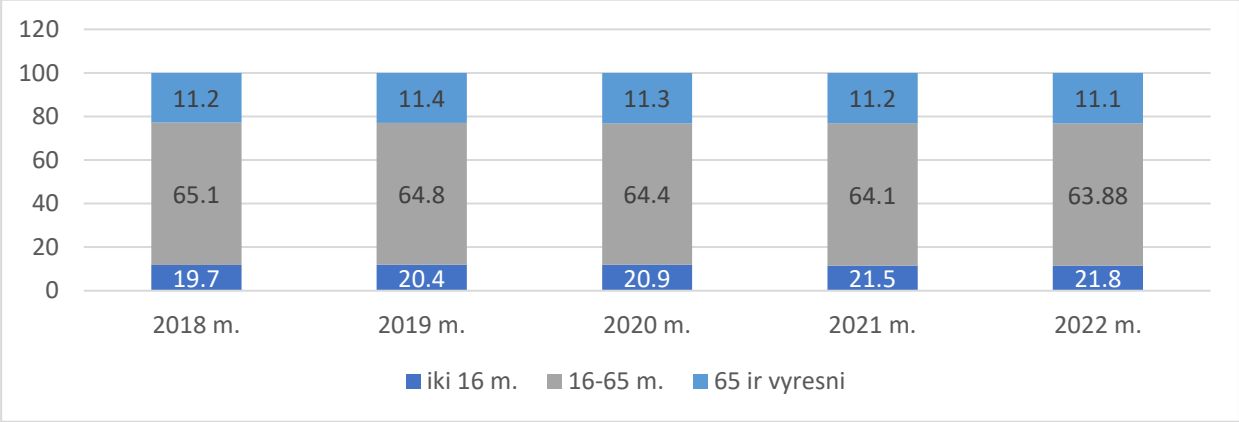

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Siekiant analizuoti tik miesto gyventojų amžiaus pokytį, naudojami Utenos miesto seniūnijos pateikti duomenys iš gyventojų registro. Pagal pateiktus (žr. *3 lentelė)* duomenis matyti, kad per 2018-2022 m. laikotarpį pastebimas mažėjimas visose Utenos miesto darbingo amžiaus asmenų grupėse. Didžiausias mažėjimas stebimas nuo 16-25 m. amžiaus ir nuo 45-65 m. amžiaus grupėse. 2018 m. pradžioje Utenoje gyveno 18 927 darbingo amžiaus asmenys, tai sudarė 73,16 proc. nuo bendro miesto gyventojų skaičiaus, tuo tarpu 2022 m. jų skaičius sumažėjo iki 17 892 asmenų ir sudarė 70,99 proc. darbingų miesto gyventojų. Bendras darbingų gyventojų skaičiaus sumažėjimas per penkerių metų laikotarpį sudaro 5,47 proc. Teigiamas Utenos miesto gyventojų grupės pokytis pastebimas tik pensinio amžiaus asmenų grupėje. 2018 m. 65 m. ir vyresnio amžiaus mieste gyveno 5 729 asmenys, o 2022 m. 6 111 asmenų. Vaikų amžiaus grupėje nuo 0 iki 16 m. amžiaus, analizuojant penkerių metų laikotarpį, taip pat pastebimas nedidelis neigiamas pokytis 3,82 proc. Analizuojant Utenos mieste gyvenančių asmenų amžiaus grupes pagal lytį *(žr. 1 priedo 1 lentelę)* darbingų vyrų tarpe stebimas nedidelis teigimas pokytis tik nuo 25 m iki 45 m. (319 asmenys) ir nuo 45 iki 65 m.(23 asmenys), tuo tarpu moterų tarpe priešingai, tose pačiose amžiaus grupėse pokytis neigiamas (-340 asmenys) nuo 25 iki 45 m. amžiaus ir (-359 asmenys) nuo 45 iki 65 m. amžiaus. Bendrai pagal turimus duomenis matyti, kad Utenos mieste darbingų gyventojų mažėja, o miesto gyventojai sensta ***(D2)***.

[3] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=38a9c183-82aa-441b-9a40-0e054a97e316*

3 lentelė. ***Utenos miesto gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal amžiaus grupes***

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis
iki 7 m.	1 361	1 359	1 342	1 301	1 296	**-65**
Nuo 7 iki 16 m.	1 886	1 889	1 866	1 855	1 827	**-59**
Iš viso nuo 7 iki 16 m.	**3 260**	**3 248**	**3 208**	**3 156**	**3 123**	**-137**
Nuo 16 iki 18 m.	1.147	977	942	890	884	**-263**
Nuo18 iki 25 m	2 097	1 919	1 859	1 805	1 682	**-415**
Nuo 25 iki 45 m.	6 674	6 648	6 641	6 647	6 653	**-21**
Nuo 45 iki 65 m.	9 009	8 941	8 862	8 751	8 673	**-336**
Iš viso nuo 16 iki 65 m.	**18 927**	**18 485**	**18 304**	**18 093**	**17 892**	**-1 035**
Nuo 65 iki 85 m.	5 113	5 166	5 278	5 379	5 404	**291**
Nuo 85 m.	616	648	675	690	707	**91**
Iš viso nuo 65 iki 85 m. ir daugiau	**5729**	**5814**	**5953**	**6069**	**6111**	**382**

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija (žr. 1 priedas, 1 lentelė ir 11 priedas)

Kaip matyti *3 paveiksle*, per 2018-2022 m. tiek gimstamumo, tiek mirtingumo rodikliai Utenos mieste mažai keitėsi, natūrali gyventojų kaita išliko neigiama ***(D1)***. Pagal oficialiosios statistikos portalo duomenis, 2018-2022 m. laikotarpiu Lietuvoje natūrali gyventojų kaita taip pat buvo neigiama (2022 m. sumažėjo -20 816 asm.) [4].

3 pav. ***Gimstamumo ir mirtingumo pokytis Utenos mieste***

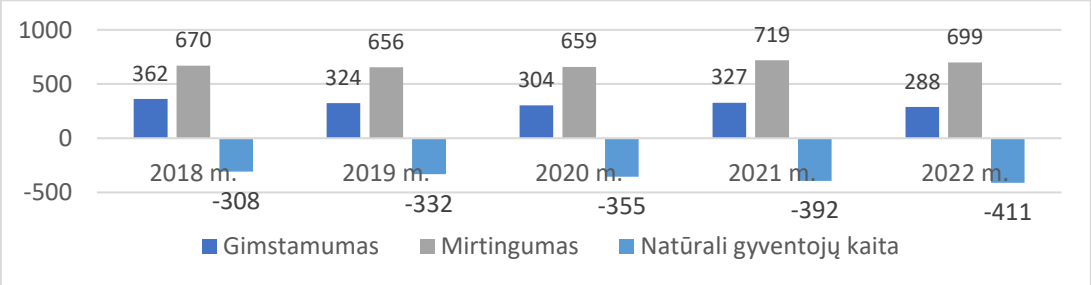

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Apibendrinant 2018-2022 m. demografinės situacijos duomenis, pastebima:

- Utenos miesto gyventojų procentinis pasiskirstymas pagal amžiaus grupes labai artimas bendroms Lietuvos gyventojų amžiaus tendencijoms;

*- didėja vyresnio amžiaus asmenų ir mažėja vaikų, jaunimo ir darbingo amžiaus asmenų skaičius, o tai Utenos mieste tiesiogiai siejasi su didėjančiomis socialinėmis problemomis, kurių sprendimui reikia vis daugiau finansinių ir žmogiškųjų išteklių bei papildomų paslaugų šių amžiaus grupių asmenims (**B1**);*

*- darbingo amžiaus gyventojai išvyksta dirbti į kitus šalies miestus ar emigruoja, jaunimas po studijų dažnai nebegrįžta gyventi į Uteną. Mažėjant jaunų gyventojų skaičiui, kuriama mažiau šeimų, mažėja gimstamumas (**D1**);*

*- darbingų gyventojų skaičiaus mažėjimas susijęs ir su įsidarbinimo galimybėmis Utenos mieste bei gaunamomis pajamomis (**D2**);*

- didelis mirtingumas, todėl, svarbu tobulinti gyventojams teikiamų socialinių paslaugų kokybę, sudaryti palankesnes sąlygas ir didinti galimybes gyventi sveikesnį ir saugesnį gyvenimą.

[4] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=e0a674af-7a2c-4eaf-b54a-f48b5fc39bd*

Migracija. Gyventojų skaičiaus pokytį Utenos mieste sąlygoja ne tik natūralios gyventojų kaitos, bet ir gyventojų migracijos tendencijos. Bendras Utenos rajono ir regiono gyventojų vidaus ir tarptautinės migracijos pokytis pateikiamas *1 priedo 2 lentelėje*, o *4 paveiksle* pateikti Utenos miesto duomenys iš kurių matyti, kad miesto neigiamas migracijos neto (-112 asmenys) buvo tik 2018 m. Kaip matyti iš pateiktų duomenų 2019 m. stebimas didžiausias atvykstančių asmenų skaičius (496 asmenys), kuris išlieka labai panašus ir 2020-2021 m. Šio periodo didėjančiam atvykstančių ir mažėjančiam išvykstančių asmenų skaičiui galimai įtakos turėjo prasidėjusi COVID-19 pandemija, dėl kurios buvo ribojamas asmenų judėjimas į kitas užsienio šalis, o dalis išvykusiųjų iš emigracijos sugrįžo dėl nepalankios ekonominės situacijos. 2022 m. migracijos neto Utenos mieste vis dar lieka teigiamas, tačiau tiek išvykstančiųjų tiek ir atvykstančiųjų asmenų skaičius santykis išlieka labai panašus ir teigiamas migracijos neto tik 18.

4 pav. ***Utenos miesto gyventojų (atvykusių ir išvykusių) pokytis***

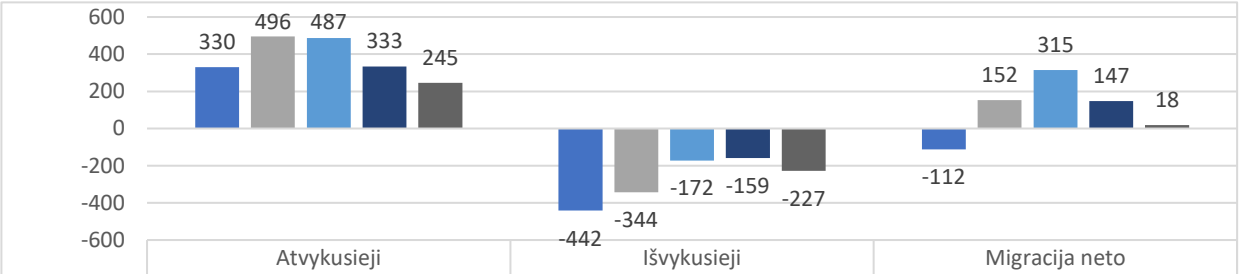

	Atvykusieji	Išvykusieji	Migracija neto
2018 m.	330	-442	-112
2019 m.	496	-344	152
2020 m.	487	-172	315
2021 m.	333	-159	147
2022 m.	245	-227	18

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

2022 m. migracijos struktūra jau yra nepalanki tiek ir darbo rinkai, tiek ir visai socialinės apsaugos sistemai nes dažniausiai į užsienį ar į kitus miestus išvyksta jauni darbingo amžiaus asmenys, todėl didėja senėjančios gyventojų grupės dalis, tai gali sukelti darbo jėgos stygių, nepalankią aplinką plėstis mieste esančiam ar įsikurti norinčiam verslui, socialines problemas, pavyzdžiui, didesnį nedarbo lygį, didesnį skurdo lygį, didesnę socialinę atskirtį. Dažnai išvykstantys darbingo amžiaus asmenys palieka senyvo amžiaus tėvus ar kitus artimuosius, neretai turinčius specialiųjų poreikių. Siekiant išlaikyti teigiamą migracijos neto, svarbu sudaryti patrauklias ir palankias sąlygas Utenos mieste kurtis jaunoms šeimoms, numatant palankesnes galimybes įsidarbinti ar pradėti nuosavą verslą, sudarant visavertes sąlygas vaikų užimtumo plėtrai ir švietimo kokybės gerinimui. Utenos rajono savivaldybė, siekdama pritraukti jaunus, darbingo amžiaus asmenis sugrįžti gyventi į miestą pagal galimybes prisideda prie šių problemų sprendimo teikdama įvairias socialines paslaugas, vykdydama jaunų šeimų rėmimo ir kitas programas, tačiau šių priemonių nepakanka, todėl reikalingos ir kitos, kompleksinės priemonės, kurios padėtų spręsti esamas problemas. Tai gali būti įvairių programų ir verslo skatinimo priemonių įgyvendinimas per BIVP programas į veiklas įtraukiant vietos bendruomenes, nevyriausybines ar kitas organizacijas (***C3***).

Per pastaruosius tris metus pastebimas padidėjęs į miestą atvykstančių Ukrainos piliečių skaičius. Tai dauguma iš karo zonos atvykę asmenys. Pagal Utenos miesto seniūnijos pateiktus duomenis *(žr. 11 priedą)* 2019 m. Ukrainos piliečių, deklaravusių gyvenamąją vietą Utenos mieste, buvo 161 asmuo, 2020 m. – 183 asmenys, 2021 m. – 140 asmenys, o 2022 m. – 81 asmuo ir 47 asmenys nebuvo deklaravę gyvenamosios vietos. Tai įvairaus amžiaus Ukrainos piliečiai, iš kurių dalis yra mokyklinio amžiaus vaikai, dalis – darbingi asmenys bei vyresni, pensinio amžiaus asmenys. Visų šių asmenų integracijai į vietos bendruomenes reikalingos papildomos lėšos ir priemonės: aprūpinimas būstu, valstybinės kalbos mokymas, įvairios socialinės paslaugos (***B2***).

Apibendrinant migracijos pokyčius galima daryti prielaidą, kad:
- per pastaruosius metus emigracija lėtėja, į miestą daugiau asmenų atvyksta nei išvyksta;
*- tačiau išvykstančiųjų skaičius labai artimas atvykstančiųjų skaičiui. Tokia migracijos struktūra nėra palanki darbo rinkai ir socialiniai aplinkai (**B3**);*
- atvykusieji kuriasi mieste, kur lengviau susirasti darbą, bei gauti kitas paslaugas;
- auga nuo karo bėgančių Ukrainos piliečių skaičius.
Išvardintos tendencijos sukelia ir tam tikrus iššūkius:
- dėl pakilusios paklausos didėja būsto įsigijimo ar nuomos kainos;
- gali trūkti darbo vietų;
- išauga socialinių paslaugų poreikis.
Tai didina socialinę atskirtį tarp didesnes ir mažesnes pajamas gaunančių gyventojų ir padidina skurdą, ypač jei gyventojų pajamos nesikeičia proporcingai su gyventojų skaičiaus padidėjimu.

Užimtumas ir darbo rinka. Dauguma verslų kuriasi ir veiklą vykdo Utenos mieste kur daugiausiai darbo jėgos. Šalia smulkaus ir vidutinio verslo mieste veikia stambiosios pramonės įmonės: trikotažo, alaus, mėsos ir pieno perdirbimo bei metalo gaminių įmonės, kuriose dirba didelė dalis gyventojų. Stambiosios įmonės yra įsikūrusios miesto pakraštyje – pramonės rajone. Tuo tarpu dauguma smulkių įmonių yra susitelkusios arčiau miesto centro. Utenos mieste veikia nemažai įvairių verslo subjektų: prekybos, paslaugų, pramonės, transporto, statybos ir kt. Utenos rajone 2022 m. veiklą vykdė 729 verslo subjektų, iš kurių apie 493* veiklą vykdė Utenos mieste. Pagal *5 lentelėje* pateiktus duomenis matoma, kad nuo 2020 metų veikiančių rajone, tuo pačiu ir mieste verslo įmonių skaičius palaipsniui didėjo ***(A1)***. Per paskutinius analizuojamus metus labiausiai išaugo mažųjų bendrijų statusą turinčių įmonių skaičius, o sumažėjo individualių įmonių ir akcinių bendrovių skaičius. Pagal juridinį statusą daugiausia yra uždarųjų akcinių bendrovių – 480 vnt. rajone ir apie 325* vnt. mieste.

5 lentelė. ***Įmonių pasiskirstymas pagal juridinę formą 2019-2023 m. pradžiai*** [5]

Teisinė forma	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis
Akcinė bendrovė	6	6	6	6	5	-1
Uždaroji akcinė bendrovė	468	471	475	478	480	12
Žemės ūkio bendrovė	3	3	3	2	3	0
Tikroji ūkinė bendrija	2	2	2	2	2	0
Individuali įmonė	188	179	167	159	149	-39
Mažoji bendrija	26	45	50	67	90	64
Iš viso:	693	706	703	714	729	36
Iš jų Utenos mieste*	469	514	475	483	493	24

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

Socialinių verslų, veiklą vykdančių Utenos mieste, nėra daug. Inovacijų agentūros socialinio verslo platformoje[6] randami tik keturi socialiniai verslai, iš kurių tik du registruoti Utenos mieste. Šie verslai veikia aplinkosaugos ir tvarumo bei kultūros ir žmogaus teisių srityse. Visuomenės nesidomėjimą socialinio verslo kūrimo galimybėmis galimai įtakoja teisinės bazės nebuvimas reglamentuojantis šios krypties verslus, tinkamas verslo modelis ar nepalanki ekonominė situacija ***(D3)***, finansavimo galimybių stoka pradiniame etape.

Tačiau kaip ir daugelyje kitų miestų Lietuvoje, verslo kūrimasis Utenoje susiduria su tam tikromis problemomis. Utena yra santykinai mažas miestas, o tai reiškia, kad konkurencija tarp verslo subjektų yra gana didelė. Taip pat viena iš didžiausių problemų yra ir gyventojų skaičius, kuris tiesiogiai veikia paklausą ir galimybes plėsti verslą, dar vis išliekanti santykinai nepalanki migracija ***(B4)*** į didesnius miestus, kuri verčia verslo subjektus ieškoti naujų darbo jėgos šaltinių ir mažina darbo rinkos stabilumą. Todėl, tiek Utenos mieste, tiek Utenos regiono teritorijoje, daugiausia vyrauja smulkios ir vidutinės įmonės, kuriose dirba iki 5 darbuotojų. Tokių įmonių regione – 2 464 vnt., Utenos r. – 754, o mieste gali būti apie 500* vnt. Kitose regiono savivaldybėse: Anykščių r. – 493 vnt., Ignalinos r. – 271 vnt., Molėtų r. – 373 vnt., Visagino m. – 307 vnt., Zarasų r. – 268 vnt.

[5] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=a98f4498-79c2-494b-b1bc-c2807ef60223*

[6] *https://socialinisverslas.inovacijuagentura.lt/businesses/?searchInput=&municipalities=18&sector=*

Įmonėse dirbančių darbuotojų skaičius yra svarbus ekonominis rodiklis parodantis veikiančių įmonių būklę ir darbo rinkos situaciją tam tikroje teritorijoje. Pagal oficialiosios statistikos portalo pateiktus duomenis (darbuotojų skaičius veikiančiose įmonėse)[7], Utenos regiono įmonėse 2022 m. dirbo 22 669 asmenys, kai tuo tarpu 2018 m. dirbo 25 592 asmenys. Iš viso per penkerių metų laikotarpį visose regiono teritorijos savivaldybėse fiksuojamas beveik 3 000 darbuotojų skaičiaus mažėjimas. Didžiausias mažėjimas fiksuojamas Utenos r. tame tarpe ir Utenos mieste bei Visagino savivaldybėje.

6 lentelė. ***Darbuotojų skaičius veikiančiose įmonėse[8]***

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis
Utenos r.	10 304	9825	9736	9697	9314	-990
Utenos mieste*	6969	6645	6585	6558	6299	-670
Anykščių r.	3402	3159	3161	3035	3082	-320
Molėtų r.	2592	2284	2312	2197	2256	-336
Zarasų r.	1751	1614	1572	1625	1570	-181
Ignalinos r.	1610	1524	1554	1404	1349	-261
Visagino sav.	5933	5609	5575	5279	5098	-835

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

Prie smulkaus ir vidutinio verslo priskiriami savarankišką veiklą pagal verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymas vykdantys Utenos rajono ir miesto gyventojai. Tačiau tokią veikla užsiimantys asmenys vis dar turi ribotas galimybes gauti paramos savarankiškos veiklos vykdymui. Prie verslo aplinkos gerinimo pagal galimybes prisideda Utenos rajono savivaldybės administracija. Nuo 2014 m. yra įgyvendinama smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo programa (***A2***). Pagal šią programą remiamos naujai įsteigtos smulkaus ir vidutinio verslo įmonės bei fiziniai asmenys veiklą vykdantys pagal individualios veiklos pažymas bei verslo liudijimus.

7 lentelė. ***Utenos rajono savivaldybės Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo programa***

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m
Gautų paraiškų skaičius	49	44	55	46	56
SVV subjektų finansuotų paraiškų skaičius	42	39	49	42	48
Iš jų Utenos m.	40	32	44	38	46
Paramą gavę fiziniai asmenys veiklą vykdantys pagal individualios veiklos pažymą Utenos m.	19	16	21	16	22
Paramą gavę fiziniai asmenys veiklą vykdantys pagal verslo liudijimą Utenos m.	0	4	1	5	1
Išmokėtos paramos dydis, Eur	59 997	51 602	63 852	59 600	82 477

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

[7] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=57ba7414-d3df-48fd-94a4-adf96b4f19b6*

[8] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4d388f24-1226-4392-8c2c-1b02060258ef*

Nuo 2018 m. iki 2022 m. pagal minėtą programą paramą gavo 220 SVV subjektų iš kurių 200 veiklą vykdė Utenos mieste, tarp jų 113 dirbo pagal individualios veiklos pažymas ir 12 pagal verslo liudijimus. Pagal savivaldybės pateiktus duomenis *(žr. 7 lentelė)* matyti, kad kasmet auga pateikiamų paraiškų skaičius ir suteikiamos paramos suma *(žr. 11 priedą)*. Tačiau patenkinti vis augančio paramos poreikio savivaldybės skiriamų lėšų nepakanka.

Utenos mieste būsimiems verslininkams nemokamą metodinę pagalbą ir konsultacijas teikia VšĮ Utenos verslo informacijos centras. Nuo 2020 m. Utenoje pradėjo veikti inovacijų agentūros sukurta bendradarbystės erdvė „Spiečius“, tačiau mieste vis dar trūksta paramos priemonių, galinčių skatinti nuosavo verslo plėtrą, darbo vietų kūrimą bei gyventojų verslumui didinti skirtų neformalių iniciatyvų, kurios būtų prieinamos ne tik besikuriančiam verslui, bet ir savarankišką veiklą pradedantiems ar jau vykdantiems asmenims (***B5***). Siekiant aktyvinti smulkaus ir vidutinio verslo (toliau – SVV) plėtrą ir patrauklumą, reikalingi nauji paramos skatinimo mechanizmai suteikiantys daugiau žinių ir finansinio raštingumo planuojantiems pradėti verslą. Konsultavimas, pagalba randant tiekėjus, klientus, verslo pradžiai reikalingų priemonių suteikimas ar įsigijimas (įskaitant savarankišką veiklą pradedančius asmenis), mentorystė „verslas verslui“, teikiant konsultacijas konkretaus verslo kūrimo ir plėtros klausimais, dalinimasis patirtimi, galėtų būti priemonės pagerinančios vietines verslo iniciatyvas. Paramos verslo steigimui ir plėtrai įvairovė bei sudarytos sąlygos jomis pasinaudoti kuo platesniam ir didesniam skaičiui asmenų ir jų įtraukimas į darbo rinką, prisidėtų prie Utenos rajono plėtros strateginiame plane 2023-2025 m. numatyto **I prioriteto** „Konkurencingos rajono ekonomikos plėtra“[9].

Analizuojant Utenos rajono ir miesto verslo situaciją pastebima:

*- didėjantis smulkaus ir vidutinio dydžio įmonių skaičius, ypatingai turinčių mažosios bendrijos ir uždarosios akcinės bendrovės statusus (**A2**);*

*- neigiamas darbuotojų skaičiaus pokytis veikiančiose įmonėse, kam galimai įtakos turi demografiniai veiksniai – mažėjantis darbingų gyventojų skaičius, užimtumo struktūra – aukštos kvalifikacijos darbo jėgos, kuri reikalinga tam tikram verslo sektoriui trūkumas (**B6**);*

*- neformalių paramos mechanizmų trūkumas (**B7**). Atlikta gyventojų apklausa taip pat parodė, kad didelė dalis respondentų mano, kad mieste vis dar trūksta informacijos apie darbo vietas ir nuosavo verslo kūrimo galimybes, verslumo mokymų bei konsultacijų verslo pradžiai ar plėtrai (žr. 3 priedą);*

- mieste nėra daug veiklą vykdančių socialinio verslo įmonių. Todėl būtina pradėti skatinti socialinio verslo kūrimąsi ir plėtrą per Strategijos įgyvendinimą, finansuojant reikalingų priemonių įsigijimą, socialinio verslo pradinių produktų ir paslaugų sukūrimą.

[9] *https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b954bcb0a2fc11ed8df094f359a60216*

Bedarbystė. Užimtumo tarnyba duomenų apie bedarbystę Utenos mieste nepateikė *(žr. 11 priedą)*, todėl toliau analizėje naudojami išvestiniai procentiniai duomenys, kurie apskaičiuoti remiantis viešai skelbiamais Užimtumo tarnybos duomenis [10].

Preliminariais duomenimis 2018 m. Utenos mieste registruotų bedarbių skaičius buvo 1 638* asmenys, o 2019 m. jis sumažėjo iki 1476* asmenų. 2020 m. dėl pandemijos poveikio ekonomikai bedarbių skaičius smarkiai išaugo, t. y. iki 2406* asmenų. 2021 m. bedarbių skaičius vėl pradėjo mažėti – 1572* asmenys, o 2022 m. buvo 1219* asmenų. Kaip matyti iš *8 lentelėje* pateiktų duomenų, didžioji dalis bedarbių yra vyrai. 2018 m. jie sudarė net 54,64 proc. nuo visų registruotų bedarbių skaičiaus, 2019 m. – 55,89 proc., 2020 m. – 54,82 proc., 2021 m. – 57,32 proc., 2022 m. – 51,84 proc. Moterų bedarbių skaičius taip pat yra reikšmingas: 2018 m. jų buvo 45,36 proc., o 2019 m. – 44,11 proc., 2020 m. – 45,17 proc., 2021 m. – 42,62 proc. ir 2022 m. – 49,63 proc. Jaunų bedarbių (16-29 m.) skaičius 2018-2019 m. buvo palyginti stabilus, 2020 m. jų skaičius išaugo dvigubai iki 386* asmenų, o 2021-2022 m. vėl ėmė mažėti. Vyresnio amžiaus bedarbių (virš 50 metų) skaičius per pastaruosius metus augo. Ryškiausias augimas buvo 2020 m. jis siekė 1 613* asmenis, 2021 m. jis išsilaikę panašai kaip ir 2019 m., o jau 2022 m. pastebimas ženklus mažėjimas. Iš visų užimtumo tarnyboje registruotų asmenų mažiausia yra jaunų (16-29 m.) bedarbių. Iš atliktos analizės matyti, bedarbystės mastui Utenos mieste didžiausią įtaką turėjo COVID-19 pandemijos poveikis. Pasibaigus pandemijai, 2021-2022 m. bedarbių skaičius pradėjo mažėti.

8 lentelė. ***Utenos rajono ir miesto bedarbiai asmenys registruoti Užimtumo tarnyboje***

	2018 m.	**2019 m.**	**2020 m.**	**2021 m.**	**2022 m.**	**Pokytis vnt.**
Bedarbių skaičius Utenos raj. metų pabaigai	2 423	2 183	3 558	2 325	1 803	-1340
Viso Utenos mieste*	1638	1476	2406	1572	1219	-419
Tame tarpe moterys	1 100	963	1 608	992	869	-231
Moterų Utenos mieste*	743	651	1087	670	605	-138
Tame tarpe vyrai	1 323	1 220	1 950	1 333	934	-286
Vyrų Utenos mieste*	895	825	1319	901	632	-263
Jauni bedarbiai (16-29 m.)	307	294	575	234	228	-79
Jaunimo Utenos mieste*	208	199	389	158	154	-54
Vyresni nei 50 m. amžiaus	1 104	1 199	1 613	1 179	846	-258
Vyresnių Utenos mieste*	747	811	1091	797	572	-175
Bedarbių proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų Utenos r.	9,9	9,5	12,5	12,6	8,4	-1,5
Bedarbių proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų Utenos m.*	6,7	6,4	8,4	8,5	5,7	-1,0

Šaltinis: Užimtumo tarnyba, Statistiniai rodikliai

[10] *https://uzt.lt/darbo-rinka/statistiniai-rodikliai/88*

Užimtumo tarnybos duomenimis, 2022 m. pabaigoje bendras bedarbystės procentas Utenos rajone sudarė 8,4 proc. visų darbingų rajono gyventojų skaičiaus ir buvo labai artimas bendram šalies tuo pačiu laikotarpiu fiksuotam bedarbystės lygiui, kuris sudarė 9 proc. darbingų šalies gyventojų skaičiaus. Kitose Utenos regiono savivaldybėse tuo pačiu laikotarpiu bedarbystė gerokai viršijo bendrą šalies bedarbių procentą nuo darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus. Didžiausia bedarbystė regione fiksuojama Ignalinos r. 14,3 proc., Zarasų r. 13,2 proc., Visagino savivaldybėje 10,9 proc., Anykščių r. 11,7 proc., kiek mažesnė Molėtų r. 10,1 proc.

Kaip matoma iš pateiktų Užimtumo tarnybos statistinių duomenų[11], mažiausias bedarbystės procentas regione yra Utenos ***(A3)*** ir Molėtų savivaldybėse. Nors Utenos mieste ir rajone yra didelių įmonių bei perspektyvių SVV verslo sektorių, bedarbystės lygis rajone vis tik nėra mažas. Nemaža dalis bedarbių yra jaunimas, kuris nerasdamas galimybės įsidarbinti ar pradėti nuosavą verslą Utenos mieste, ieškodamas darbo išvyksta į didesnius miestus ar užsienį. Be to, didelė dalis bedarbių yra ilgą laiką nedarbo rinkoje ir neturi reikiamų kvalifikacijų, kad galėtų susirasti darbą. Siekiant kovoti su gyventojų nedarbu bei integruoti juos į darbo rinką, Užimtumo tarnyba vykdo aktyvias priemones, kurios skirtos padėti gyventojams lengviau įsidarbinti ar išsilaikyti darbo rinkoje. 2018-2022 m. laikotarpiu tarnyboje yra įgyvendinamos priemonės: darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, įdarbinimas į įsteigtas darbo vietas, įdarbinimas subsidijuojant, profesinis mokymas ir kt.

Apibendrinant analizuojamo laikotarpio situaciją matyti:

- didžiausias bedarbystės procentas ir daugiausia asmenų registruotų Užimtumo tarnyboje buvo per COVID-19 sukeltos pandemijos karantino laikotarpį 2020-2021 m.;

*- pasibaigus pandemijai, fiksuojamas ženklus paskutinių metų bedarbystės procento sumažėjimas (**A3**), kas galimai rodo žmonių gyvenimo kokybės gerėjimą, bendrą ekonomikos augimą, palankias sąlygas verslams (**A4**)(žr. 8 lentelė).*

Nors ir stebimas bedarbių skaičiaus mažėjimas, tačiau bedarbystės problemos yra tiesiogiai susijusios su tikslinėje teritorijoje Utenos mieste iškylančiomis problemomis:

- galimai kvalifikuotos darbo jėgos trūkumu;

- gali būti, kad kai kuriems žmonėms sunku susirasti darbą, ypatingai ilgalaikiams bedarbiams arba asmenims iš tam tikrų socialinių grupių (pav. vyresnio amžiaus ar neįgalumą turintiems asmenims);

*- bedarbių asmenų ir jų šeimos narių negalėjimu apsirūpinti pirmo būtinumo prekėmis (maistu, drabužiais), apmokėti būsto nuomos, komunalinių paslaugų, mokesčius ir kita, to dažna pasekmė – emigracija į didesnius šalies miestus ar užsienį (**B8**).*

[11] *https://uzt.lt/darbo-rinka/statistiniai-rodikliai/88*

Socialinė situacija. Socialinė situacija Utenos rajone ir Utenos mieste gali būti vertinama skirtingai atsižvelgiant į skirtingus rodiklius. Kai kurie iš pagrindinių socialinių rodiklių yra gyventojų pajamos, bedarbystės lygis, šeimos padėtis, vaikų ugdymas, sveikata ir pan. Šie rodikliai gali rodyti tiek socialinę gerovę, tiek ir jos trūkumus. Utenos mieste gyvena įvairių socialinių grupių asmenys, kuriems reikalinga nuolatinė ar vienkartinė socialinė parama ir socialinės paslaugos. Tai socialinės rizikos šeimos, auginančios vaikus, skurdą patiriantys asmenys, pensinio amžiaus gyventojai, neįgalūs, asmenys, turintys žalingų įpročių, iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys, asmenys neturintys gyvenamosios vietos.

Atkreiptinas dėmesys, kad dalis savivaldybės Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus pateiktų duomenų *(žr. 11 priedą)* apima visą Utenos rajoną ir nėra išskirta tikslinė teritorija – Utenos miestas, todėl toliau dalis socialinės situacijos analizuojama pagal rajono duomenis ir daroma prielaida, kad aprašoma problema egzistuoja ir tikslinėje teritorijoje ir jos sprendimui taip pat reikalingos tam tikros priemonės nes atsižvelgiant į bendrą Utenos rajono gyventojų skaičių *(žr. 1 lentelė)* iš jų beveik 67 proc. yra miesto gyventojai. *1priedo 3 lentelėje* yra išvardintos socialinę atskirtį patiriančiųjų gyventojų grupės Utenos mieste ir Utenos r. savivaldybėje. Analizuojant pateiktus duomenis, matyti, kad tiek Utenos mieste, tiek ir Utenos rajone, kai kurių socialinę atskirtį patiriančių asmenų grupių skaičius kito labai nežymiai. Pavyzdžiui, vaikų su negalia 2018 m. buvo 261, o 2022 m. buvo 218, sumažėjo 16,47 proc.; pensinio amžiaus asmenų 2018 m. buvo 9 944, 2022 m. buvo 9 548, sumažėjo 3,98 proc.; vienišų, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų 2018 m. buvo 222, 2022 m. 279, išaugo 12,56 proc. *Tačiau ženkliai padidėjo skurdą patiriančių asmenų skaičius (**B9**). Ypatingai didelis tokių asmenų pokytis stebimas Utenos mieste. 2018 m. skurdą patiriančių buvo 951 asmuo, o nuo 2019 m. iki 2022 m. skurdą patiriančių skaičius padidėjo net 47,03 proc. (1 071 asmuo) ir išaugo iki 2 022 asmenų.* 2022 m. Utenos r. socialines pašalpas gavo 784 asmenys, iš kurių 427 Utenos miesto gyventojai. 2018 m. tokių asmenų buvo 879 (iš jų 400 Utenos mieste). Analizuojant *9 lentelėje* pateiktą penkerių metų pašalpų gavėjų pokytį ir išmokėtų pašalpų dydį, matyti, kad kasmet išmokamų pašalpų suma auga ***(B10),*** nors pašalpų gavėjų skaičius per nagrinėjamą laikotarpį keitėsi labai nežymiai, tik apie 11,00 proc. Tokį išmokamų pašalpų augimą galimai lėmė išaugusi infliacija, asmenų pajamų nestabilumas bei dėl energetinių resursų brangimo išaugusios būsto išlaikymo komunalinės išlaidos ir kitos priežastys. Tai labiausiai pajautė miesto gyventojai, nes 2022 m. socialinę pašalpą Utenos mieste gavo daugiau nei pusė (54,46 proc.) asmenų nuo bendro pašalpas gavusių gyventojų skaičiaus.

9 lentelė. ***Socialinę pašalpą gaunančių asmenų skaičius ir išmokėtų pašalpų sumos***

Rodiklio pavadinimas	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Socialinę pašalpą gaunančių asmenų sk.	879	838	769	812	784
Utenos mieste socialinę pašalpą gaunančių asmenų skaičius	400	388	379	392	427
Išmokėta socialinių pašalpų, tūkst. Eur	653,7	791,1	518,5	833,0	881,8

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Pašalpas gaunančių gyventojų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, parodo, kad tam tikroje teritorijoje yra didelis socialinis arba ekonominis pažeidžiamumas. Tai reiškia, kad dalis gyventojų susiduria su finansiniais sunkumais, nedarbu arba kitomis socialinėmis problemomis. Pagal oficialiosios

statistikos portalo duomenis, socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, 2022 m. duomenimis Utenos r. buvo 15 asmenų ir per nagrinėjama laikotarpį turėjo tendenciją mažėti. Tai mažiausias skaičius lyginant su kitomis Utenos apskrities savivaldybėmis (Anykščių r. – 54 asm., Ignalinos r. – 66 asm., Molėtų r. – 27 asm., Zarasų r. – 52 asm., Visagino savivaldybėje – 39 asm.). Apžvelgiant kitų Utenos apskrities savivaldybių situaciją, iš *10 lentelėje* pateiktų duomenų matyti, kad per analizuojamą laikotarpį visuose rajonuose situacija palaipsniui gerėjo. Bendras socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius labiausiai sumažėjo Zarasų r. ir Ignalinos r. savivaldybėse. Anykščių r. savivaldybėje pašalpų gavėjų skaičius keitėsi labai nežymiai.

10 lentelė. ***Socialinę pašalpą gaunančių asmenų sk. tenkantis 1 tūkst. gyventojų***[12]

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis
Lietuvos Respublika	26	23	20	24	23	-3
Anykščių r.	54	52	43	55	54	0
Ignalinos r.	76	70	54	62	66	-10
Molėtų raj.	34	32	26	26	27	-8
Utenos r.	19	17	11	15	15	-4
Visagino m.	46	37	29	31	39	-7
Zarasų r.	74	66	46	50	52	-22

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

2022 m. Utenos mieste buvo įregistruotos apie 137 socialinės rizikos šeimos, kuriose auga 219 vaikų. 2018-2022 m. laikotarpyje tokių šeimų ir juose augančių vaikų skaičius kito labai nežymiai *(žr. 5 paveikslą).* Nedidelis tokių šeimų mažėjimas pastebimas 2019 m. ir 2020 m., nuo 2021 m iki 2022 m. nedidelis augimas. Socialiniai rizikai šeima gali būti priskiriam dėl įvairių priežasčių, tai gali būti finansiniai sunkumai, neįgalumas, nedarbas, žalingi tėvų įpročiai, šeimos konfliktai, smurtas ar kiti veiksniai. Socialinės rizikos šeimos dažnai susiduria su daugeliu sunkumų, įskaitant maisto trūkumą, vaikų auginimo sunkumus, socialinę izoliaciją ir kt. Išskirti vien tik Utenos mieste esančių tokių šeimų skaičių yra sudėtinga, nes šios rizikos grupei priskiriamos šeimos (asmenys) yra linkusios dažnai keisti gyvenamąją vietą, migruodami tarp miesto ir kaimo, todėl ir savivaldybės socialinių reikalų skyrius tokių duomenų neteikia, todėl šios situacijos analizėje naudojami išvestiniai miesto rodikliai. Nemažėjantis socialinės rizikos šeimų skaičius parodo, kad vis dar egzistuoja nemažai socialinių problemų, kurių sprendimui reikalingos kompleksinės priemonės, galinčios padėti tokioms šeimoms ir jose augantiems vaikams. ***(B11)***.

[12] *https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=335b630c-e1e4-4755-b537-e97a560c2243*

5 pav. ***Šeimų, patiriančių socialinę riziką, skaičiaus pokytis***

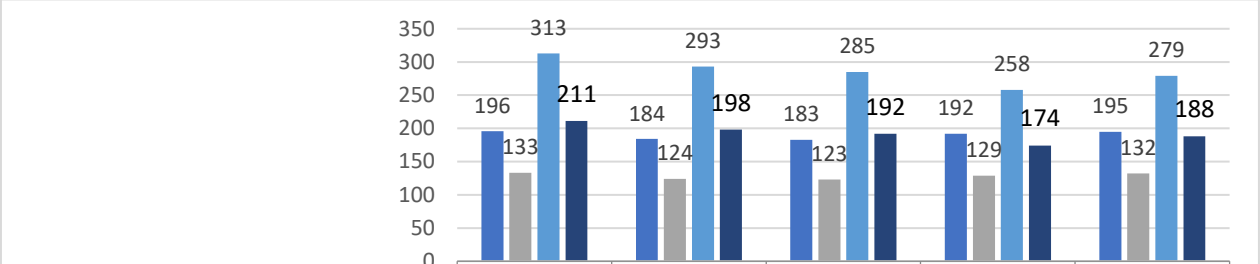

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Soc. rizikos šeimos	196	184	183	192	195
Soc. rizikos šeimos Utenos m.*	133	124	123	129	132
Vaikų skaičius soc. rizikos šeimose	313	293	285	258	279
Vaikų skaičius soc. rizikos šeimose Utenos mieste*	211	198	192	174	188

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Didžioji dalis neigiamų veiksnių, tokių kaip alkoholio, narkotikų, psichotropinių ir kitų medžiagų vartojimas, lemia vaikų, suaugusių asmenų ir šeimų priskyrimą socialinę riziką patiriančiųjų grupei. Socialinėmis paslaugomis, tokiomis kaip socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, intensyvi krizių įveikimo pagalba ar kitos socialinės integracijos veiklos, galima sumažinti neigiamas socialinių problemų pasekmes vaikams ir šeimoms, socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims bei užkirsti kelią šioms problemoms atsirasti Utenos miesto teritorijoje.

Vaikai, kurie neteko tėvų globos, yra itin pažeidžiama socialinė grupė, kuriems būtina skirti ypatingą dėmesį ir rūpestį. Dažniausiai vaikai netenka tėvų globos dėl įvairių priežasčių, tokių kaip tėvų mirtis, nesugebėjimas ar nenoras juos auklėti, tėvų teisių atsisakymas arba praradimas, smurtas šeimose ar kitos aplinkybės. Utenos mieste ir Utenos rajone vaikų, netekusių tėvų globos, ir vaikų, augančių globėjų šeimose, skaičius nėra didelis ir 2018-2022 m. laikotarpiu neviršija 10 asmenų tiek mieste, tiek ir rajone *(žr. 1 priedo 3 lentelę)*. Visgi svarbu atkreipti dėmesį, kad net ir esant gerai organizuotai globai, vaikai, netekę tėvų globos, dažnai patiria sunkumų, kurių dauguma sukelia psichologinę ir emocinę traumą. Tokiais atvejais būtina užtikrinti tinkamą psichologinę pagalbą ir palaikymą vaikams, siekiant padėti jiems susidoroti su sunkumais ir užtikrinti gerą jų vystymąsi ir gerovę.

Negalia yra fizinis ar psichinis sutrikimas, kuris sukelia ribojimus arba kliūtis asmeniui vykdyti kasdieninius veiksmus ar dalyvauti visuomenėje. Tokiems asmenims gali būti suteiktos įvairios socialinės paslaugos, kurių tikslas yra padėti jiems įveikti negalios sukeliamas kliūtis ir užtikrinti lygiavertę integraciją į visuomenę. Pagal LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktus duomenis[13], 2022 m. pabaigoje Lietuvoje gyveno apie 223 tūkst. asmenų su negalia. Analizuojant *11 lentelės* duomenis, pastebimas mažėjantis negalią turinčių asmenų skaičius. Pagal išvestinius rodiklius 2018 m. Utenos mieste asmenų su negalia buvo apie 2 186*, 2022 m. buvo apie 1 394* asmenis.

[13] *https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/neigaliuju-socialine-integracija/statistika-2*

Per pastaruosius penkerius metus iš esmės nesikeitė ir vaikų su negalia skaičius. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad tik 2021 m. vaikų su negalia skaičius staigiai sumažėjo, tačiau jau 2022 m. šis skaičius padidėjo 70 vaikų.

11 lentelė. ***Neįgalių asmenų skaičiaus pokytis***

Rodiklio pavadinimas	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis
Neįgaliųjų asmenų skaičius	3 233	2 882	3 400	2 127	2 061	-1 172
Tame tarpe Utenos mieste*	2186	1949	2299	1438	1394	-792
Vaikai su negalia	261	233	234	114	218	-43
Tame tarpe Utenos mieste*	177	157	158	77	147	-30

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Nepalankios demografinės tendencijos – gimstamumo mažėjimas, šeimos struktūros kitimas (daugėja šeimų, kuriose yra tik vienas iš tėvų, dažniausiai motina), visuomenės senėjimas lemia socialinių problemų gausėjimą, didesnį socialinės priežiūros ir socialinės globos poreikį, dėl kurio auga socialinių paslaugų paklausa. Įvertinus bendrųjų socialinės, ekonominės ir demografinės padėties rodiklių kaitos dinamiką, galima apžvelgti šiandienos aktualijas, kurios sudaro prielaidas vertinti ir numatyti konkrečias socialinių paslaugų teikimo kryptis Utenos mieste. Kaip ir visoje Lietuvoje, Utenos miesto gyventojų socialinių paslaugų poreikius lemia panašūs veiksniai: mažas gimstamumas, visuomenės senėjimas (neigiamas gyventojų prieaugis), negalia, emigracija, socialinė rizika, nedarbas ir kiti veiksniai.

Išanalizuota socialinių paslaugų situacija leidžia apibendrintai nustatyti esamas tikslinės teritorijos – Utenos miesto socialinę aplinką:

*- ženkliai padidėjęs skurdą patiriančių asmenų skaičius Utenos mieste (**B12**);*

*- išaugęs pašalpų gavėjų skaičius (**B13**);*

- nedidelis socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, sąlygoja dvejopą situaciją tikslinėje teritorijoje. Gali būti, kad Utenos mieste socialinė parama dar neteikiama visiems socialiai pažeidžiamiems gyventojams arba nėra tinkamai pasiekiamos socialinės paramos programos;

*- didėjantis socialinių paslaugų poreikis socialiai pažeidžiamiems ir socialinės rizikos asmenims (**B14**). Jiems reikalinga ne tik socialinių darbuotojų, psichologų pagalba, prarastų socialinių įgūdžių atgaivinimas ir įtvirtinimas, bet ir kompleksinių pagalbos ir paramos priemonių teikimas bei kita parama, suteikianti galimybę integruotis į visuomenę, būti lygiaverčiais bendruomenės nariais. Ypatingai jautri situacija yra vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose;*

*- trūkumas sociokultūrinių, švietimo, sveikatinimo, bendruomeniškumo, užimtumo veiklų prieinamumo ir didesnės galimybės pilnavertiškai dalyvauti visuomeniniame bendruomenės gyvenime. Žmonės, turintys mažesnį išsilavinimo lygį, mažesnes pajamas arba neturintys prieigos prie šių paslaugų, labiau patiria socialinę atskirtį (**B15**). Atlikta gyventojų apklausa taip pat parodė, kad didelė dalis respondentų mano, kad mieste vis dar trūksta tiek socialinių, tiek ir sociokultūrinių paslaugų įvairaus amžiaus socialinės atskirties miesto gyventojams (žr. 3 priedą).*

Socialinės paslaugos. Pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius Utenos mieste ir rajone yra savivaldybės administracija. Jos įstaigų paslaugos teikiamos visoms pagrindinėms socialinių paslaugų gavėjų grupėms, t. y. vaikams, likusiems be tėvų globos, vaikams iš šeimų, kurioms taikoma atvejo vadyba, ir jų šeimoms, neįgaliems asmenims, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimos nariams, rizikos grupės asmenims ir jų šeimoms. Be savivaldybės įstaigų, socialines paslaugas teikia ir kitos Utenos mieste ir rajone veikiančios privačios ar nevyriausybinės organizacijos. Visų šių įstaigų pagrindinis tikslas – išspręsti asmens ar jo šeimos problemas, suteikti asmenims reikalingas kokybiškas socialines paslaugas.

12 lentelė. ***Utenos mieste socialines paslaugas teikiančių organizacijų sąrašas***

Eil. Nr.	Įstaigos pavadinimas, teisinė forma	Teisinis statusas	Teikiamų paslaugų pavadinimas	Paslaugų gavėjų sk.
1.	Utenos socialinės globos namai	Biudžetinė įstaiga	Ilgalaikė / trumpalaikė socialinė globa.	**340**
2	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	Biudžetinė įstaiga	Bendros socialinės paslaugos, socialinės priežiūros paslaugos, socialinės globos paslaugos.	**520**
3.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	Biudžetinė įstaiga	Prevencinės socialinės paslaugos, kompleksinė pagalba šeimai, socialinės priežiūros paslaugos, socialinės globos paslaugos, laikinos nakvynės paslaugos, intensyvi krizių įveikimo pagalba, pagalba globėjams ir kt.	**200**
4.	VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“	VšĮ	Maitinimo organizavimo, asmens higienos paslaugos, apgyvendinimas nakvynės namuose, ilgalaikė socialinė globa.	**94**
5.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras	Biudžetinė įstaiga	Bendrosios socialinės paslaugos, socialinės priežiūros paslaugos, psichologinė pagalba, vaikų dienos socialinė priežiūra.	**75**
6.	VšĮ Utenos Kristaus žengimo į dangų parapijos globos namai	VšĮ	Ilgalaikė socialinė globa.	**23**
7.	Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga	NVO	Socialinė reabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje, transporto organizavimas.	**80**
8.	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“	NVO	Socialinė reabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje, vaikų dienos socialinė priežiūra.	**40**
9.	VšĮ LASS Šiaurės rytų centro Utenos rajono filialas	NVO	Socialinė reabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje.	**20**
10.	Utenos rajono neįgaliųjų draugija	NVO	Socialinė reabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje.	**92**
11.	VšĮ Nacionalinis socialinės integracijos institutas	VšĮ	Pagalba į namus, dienos socialinė globa namuose.	**5**
12.	VšĮ „Socialinis taksi“	VŠĮ	Transporto organizavimas.	**30**
13.	Utenos seniūnijos bendruomenė	Asociacija	Vaikų dienos socialinė priežiūra.	**20**
14.	Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ Utenos vaikų dienos centras „Draugystė“	Asociacija	Vaikų dienos socialinė priežiūra.	**25**

15.	Maltos ordino tarnybos pagalba	Asociacija	Maitinimo organizavimas vaikų dienos socialinė priežiūra.	**50**
16.	VšĮ „Jautri širdis“	VšĮ	Pagalba į namus, dienos socialinė globa asmens namuose.	**5**

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija[14]

Iš *12 lentelės* matyti, kad nevyriausybinės ir privačios organizacijos, bendradarbiaudamos su savivaldybe, sprendžia pagal savo veiklos pobūdį gyventojų socialines problemas. Jų teikiamos paslaugos skirtos neįgaliems, pensinio amžiaus ir priklausomybės ligomis sergantiems asmenims, tačiau asmenų, gaunančių tokias paslaugas, skaičius nėra didelis. Vis dar nemaža dalis nestacionarių psichosocialinės pagalbos, atokvėpio tarnybų, prausimosi, skalbimo, transporto, maisto pristatymo į namus, vaikų ar neįgalių asmenų priežiūros namuose dienos ar po darbo valandų metu ir kt. socialinių paslaugų Utenos miesto gyventojams nėra teikiama, o nevyriausybiniame sektoriuje naujos socialinės paslaugos, ypatingai skirtos socialiai pažeidžiamiems ar socialinę riziką patiriantiems asmenims, taip pat menkai plėtojamos ***(D4)***.

Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 m. strateginiame veiklos plane[15] numatytos priemonės, kurių vykdytojai gali būti ne tik savivaldybės organizacijos bet ir NVO bei privataus sektoriaus įmonės:
10.1 veikla. *Užtikrinti įvairių socialinių grupių asmenų įntegraciją į bendruomenę;*

- ***10.1.1. poveiklė.*** *Organizuoti socialines paslaugas įvairių socialinių grupių asmenims;*
- ***10.1.2. poveiklė.*** *Užtikrinti neįgaliųjų socialinę integraciją.*

Vykdant išvardintas priemones, numatyta tolygiai plėtoti socialines paslaugas bendruomenėje, stiprinti socialinės rizikos veiksnių prevenciją, skatinti Utenos rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, didinant nevyriausybinio sektoriaus aktyvumą sprendžiant socialinius klausimus, stiprinant tarpusavio pagalbą ir tenkinant visuomenės poreikius (***C2***).

Išanalizavus socialinių paslaugų struktūrą galima identifikuoti stipriąsias ir silpnąsias šios struktūros vietas:
- Utenos rajono savivaldybėje pakankamai gerai išplėtotas stacionarių socialinių paslaugų įstaigų tinklas, tačiau savivaldybė neturi pajėgumų ir finansinių resursų suteikti visos, socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, reikiamos pagalbos;
*- nedidelis nevyriausybinėse organizacijose socialines paslaugas gaunančių asmenų skaičius (**B16**);*
*- įvairesnių socialinių paslaugų trūkumas, todėl šioje socialinių paslaugų sferoje labai aktuali ne tik nevyriausybinių ir viešųjų organizacijų veikla, bet ir aktyvus bendruomenės prisidėjimas (**B17**);*
Atliktos apklausos duomenys parodė, kad daugumos nuomone mieste labai trūksta įvairių socialinių paslaugų (žr. 3 priedą). Prie šių problemų sprendimo galėtų prisidėti ir naujai steigiami socialiniai verslai, kurie savo veiklą ir/ar uždirbtas lėšas skirtų pasirinktų, sunkumus patiriančių asmenų socialinės atskirties mažinimui per socialinio poveikio darymą. Paslaugos, kurias teiktų socialinis verslas, būtų efektyvesnės, o socialinio verslo kūrėjai labiau atsižvelgtų į asmeninius pažeidžiamos grupės asmenų poreikius.

[14] *https://nauja.utena.lt/lt/socialine-apsaug*

[15] *https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f007b121a33a11ed924fd817f8fa798e?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=e656fb6a-e246-4515-a541-fc49528180de*

NVO ir bendruomeninės organizacijos. Utenos rajone yra virš 90 bendruomeninio ir nevyriausybinio sektoriaus organizacijų, iš kurių apie 40 veiklą vykdo Utenos mieste *(žr. 11 priedas)*. Daugelyje Utenos rajono savivaldybės vykdomų ir finansuojamų programų dalyvauja ir NVO bei kitos bendruomeninės organizacijos, kurių veikla Utenos rajono savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojama keliais būdais: skelbiant projektų atrankos konkursus, perkant paslaugas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, prisidedant lėšomis prie priemonės įgyvendinimo pagal atskiros priemonės įgyvendinimą reglamentuojančius teisės aktus.

LR Vyriausybė 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 patvirtino 2021-2030 m. nacionalinį pažangos planą ,,Dėl 2021-2030 m. nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, kurio **7 tikslo** *„Tvariai ir subalansuotai vystyti Lietuvos teritoriją ir mažinti regioninę atskirtį“*, **7.2 punkto** įgyvendinimo vienas iš uždavinių *„Didinti darbo vietų pasiekiamumą ir viešųjų paslaugų prieinamumą visiems“*, kurio siektinas rezultatas numatytas **7.2.14. punkte**, kad savivaldybių viešųjų paslaugų, kurias teikia nevyriausybinės ir bendruomeninės organizacijos, dalis sudarytų: 2025 m. – 15 proc., 2030 m. – 30 proc. ***(C1)*** Siekiant įgyvendinti nacionalinio pažangos plano nuostatas, vien tik savivaldybės administracijos finansinių išteklių NVO teikiamų socialinių paslaugų finansavimui nepakanka, todėl siekiant plėsti ir stiprinti NVO teikiamas paslaugas reikalingi papildomi finansiniai resursai organizacijų veiklų finansavimui.

13 lentelė. **NVO ir bendruomeninės veiklos stiprinimui finansuoti skirtų lėšų paskirstymas**

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Skirtas finansavimas iš viso, Eur	26 246,6	26 204,7	26 204,7	25 972,8	25 945,0
Finansuotų paraiškų skaičius	20	17	15	20	13
Tame tarpe skirtas finansavimas Utenos mieste veiklą vykdančioms NVO ir bendruomeninėms organizacijoms	15 593,2	14 720,6	14 638,6	5 932,7	12 984,4
Tame tarpe Utenos mieste veikiančių NVO ir bendruomeninių organizacijų finansuotų paraiškų skaičius	5	3	3	4	4
Finansavimo dalis proc. tenkanti Utenos miesto organizacijoms	59,41	56,17	55,86	22,84	50,04

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Utenos rajono savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius duomenų apie Utenos mieste veiklą vykdančias NVO nekaupia, tačiau iš pateiktos informacijos galima preliminariai išsifiltruoti mieste veikiančių NVO parengtų projektų skaičių ir joms skirtas lėšas. Detali informacija apie Utenos rajono savivaldybės NVO finansuojamus projektus ir skirtą finansavimą 2018-2023 m. pateikta dokumento prieduose *(žr. 11 priedą).* Kaip matoma iš *13 lentelės*, NVO ir bendruomeninių organizacijų veiklos finansavimui Utenos rajono savivaldybės skiriamų lėšų dalis 2018-2022 m. nėra didelė. Finansavimą gavusių organizacijų skaičius kasmet svyruoja nuo 13 iki 20, bet Utenos mieste veiklą vykdančių NVO skaičius tik 3-5 organizacijos. Finansavimo dalis, tenkanti Utenos mieste veiklą vykdančioms NVO ir bendruomeninėms organizacijoms, vidutiniškai sudaro apie 55 proc. nuo bendro projektinio finansavimo dalies. Vienai organizacijai tenkantis finansavimas vidutiniškai

siekia apie 3 200 Eur. Tai nedidės sumos, kurios labai riboja organizacijų galimybes vykdyti kuo įvairesnes veiklas ar teikti daugiau įvairesnių paslaugų.

Apibendrinat NVO ir bendruomeninių organizacijų situacijos analizę matoma:
*- reikalingi papildomi finansiniai resursai šių organizacijų veiklų finansavimui, nes Utenos savivaldybė nėra pajėgi finansuoti visų tiek socialines, tiek ir kitas paslaugas gyventojams bei bendruomenei teikiančių organizacijų (**B18**).*

Savanorystė. Daugumoje Utenos mieste veikiančių nevyriausybinių ir kitų organizacijų yra laukiami savanoriauti norintys asmenys, kurie gali prisidėti prie organizacijose vykdomų veiklų. Utenos mieste savanoriška gyventojų veikla suaktyvėjo dar iki pandemijos, kuomet buvo pradėti įgyvendinti 2016-2022 m. vietos plėtros strategijos projektai. Projektus įgyvendinančios organizacijos pradėjo aktyviai kviesti bendruomenės narius dalyvauti savanoriškose veiklose bei vykdyti savanorių mokymus. Utenos miesto vietos veiklos grupės duomenimis, įgyvendinamuose projektuose, savanoriavo virš 200 įvairaus amžiaus vietos bendruomenės narių. Dauguma iš jų su savanoryste susipažino projektinėse veiklose. Savanoriška veikla yra ne tik naudinga socialiniam gyvenimui, bet ir padeda geriau pažinti savo miestą, prisideda prie bendruomenės gerovės.

Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka – akredituota organizacija, dirba su savanoriais. Norintys savanoriauti asmenys, šios organizacijos interneto tinklapyje[16] gali rasti informacijos tiek apie tarptautinę, tiek ir apie nacionalinę savanorystę. Savanoriauti jaunimą kviečia ir kitos Utenos miesto organizacijos: Utenos moterų centras, Utenos seniūnijos bendruomenė, Utenos socialinės globos namai, Utenos Rotary klubas, Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos[17] Utenos skyrius. Pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis, iki 2020 m. savanoriškoje veikloje daugiausiai dalyvavo moksleiviai ir studentai, į ją vienaip ar kitaip buvo įsitraukę 15 proc. šalies gyventojų. Situacija pasikeitė 2020 m. kovo mėn. Nuo karantino dėl Covid-19 paskelbimo į trumpalaikę ar ilgalaikę savanorystę įsitraukė daugiau nei 11 tūkst. žmonių, kurie skyrė ir vis dar skiria tūkstančius valandų savo laiko pandemijos pasekmėms ir migrantų krizei įveikti[18].

Apibendrinant analizuotą situaciją matoma, kad:
- *didėja vietos bendruomenės dalis įsijungianti į savanorystės veiklas (**B19**);*
- *savanoriauja ne tik jaunimas, bet ir kiti, įvairaus amžiaus vietos bendruomenės nariai;*
- *savanorystė ne tik skatina bendruomeniškumą, tačiau didina ir socialinę įtrauktį bei mažina socialinę atskirtį ir gali užtikrinti, kad visi žmonės, nepaisant amžiaus, lyties ar kitų skirtumų, gali aktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje.*
- *didėjanti savanoriaujančios bendruomenės dalis svarbus faktorius įgyvendinant numatytas Strategijos veiklas, nes savanoriaujantys bendruomenės nariai skatina žmones būti pasirengusiems padėti vieni kitiems;*
- *savanorystė – svarbus veiksnys, gerinantis bendruomenės gyvenimo kokybę.*

[16] *https://www.uvb.lt/savanoryste/*

[17] *https://old.jrd.lt/informacija-jaunimui/savanoryste/organizaciju-paieska?municipality=Utenos%20rajono%20savivaldyb%C4%97&type=&organizer=&accredited=Akredituota*

[18] *https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/savanoryste-lietuvoje-auga-ir-keiciasi-per-metus-i-savanoriska-veikla-isitrauke-daugiau-nei-11-tukst-gyventoju*

Jaunimo politika. Utenos mieste veikia keletas jaunimą vienijančių organizacijų. Viena iš jų – Utenos rajono **s**avivaldybės jaunimo reikalų taryba (toliau – Utenos SJRT), visuomeninė patariamoji institucija, lygybės principu sudaroma iš 2 Utenos rajono savivaldybės administracijos atstovų, 4 Utenos rajono savivaldybės tarybos atstovų ir 6 Utenos rajono savivaldybės teritorijoje veikiančių savivaldybės jaunimo organizacijų tarybos deleguotų atstovų, kurių amžius nuo 14 iki 29 metų. Utenos SJRT atstovauja kitoms rajono ir miesto jaunimo organizacijoms, teikia pasiūlymus Utenos rajono savivaldybės tarybai, prisideda rengiant įvairius strateginius dokumentus. Kitos Utenos mieste veikiančios ir vienijančios veikti motyvuotą jaunimą organizacijos: Lietuvos moksleivių sąjungos Utenos skyrius, Utenos jaunimo visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“, nevyriausybinė jaunimo organizacija „O maš“, VšĮ „Taip kitaip“, asociacija „Neformalaus ugdymo centras“, Utenos švietimo centras, Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka ir kt. Utenos jaunimo informacijos centras veikia Utenos A. ir M. Miškinių viešojoje bibliotekoje, teikia konsultacijas jaunimui nuo 14 iki 29 m. Pagrindinė centro idėja – padėti jauniems žmonėms susiorientuoti visuose jų gyvenimo aspektuose ir skatinti savarankišką sprendimų priėmimą[19].

Vidutiniškai per metus apie 400 asmenų apsilanko Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centre, atviroje jaunimo erdvėje. Čia lankosi mažiau galimybių turintys vaikai ir jaunuoliai, kurie auga sunkumų patiriančioje aplinkoje iš nepilnų, mažas pajamas gaunančių ar socialinės rizikos šeimų. Dauguma Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centrą lankančių vaikų ir jaunuolių turi elgesio sutrikimų ar žalingų įpročių, todėl labai svarbu laiku identifikuoti asmenis iš pažeidžiamų socialinės atskirties grupių, padedant jiems taikyti įvairias prevencines užimtumo priemones per motyvacijas mokymuisi skirtas veiklas. Šios problemos buvo identifikuojamos kaip aktualiausios ir pagal atliktą gyventojų apklausą *(žr. 3 priedą)*.

Apibendrinant jaunimo politikos analizę daroma išvada, kad:

- *mieste yra jaunimo organizacijų, tačiau dauguma jų vienija motyvuotą veikti jaunimą;*
- *tik viena organizacija Utenos mieste dirba su jaunimu iš sunkumus patiriančios aplinkos (**B20**);*
- *būtina motyvuoti į jaunimo problemų sprendimą įsitraukti ir kitas organizacijas ar vietos bendruomenes, galinčias vykdyti su jaunimo užimtumu susijusias veiklas.*

Civilinė sauga. Utenos rajono savivaldybėje pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir kitų su krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusių funkcijų atlikimą užtikrina savivaldybės meras ir savivaldybės administracijos direktorius. Ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų situacijų prevenciją, valdymą, likvidavimą bei jų padarinių šalinimą koordinuoja Utenos rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centras. Savivaldybei priskirtų funkcijų civilinės saugos srityje įgyvendinimą organizuoja Viešosios tvarkos skyrius, kuriam pavesta organizuoti bei įgyvendinti savivaldybės institucijoms priskirtas funkcijas civilinės saugos srityje, sudarant sąlygas ekstremalių situacijų atvejais maksimaliai išsaugoti žmones, turtą ir aplinką.

[19] *https://www.uvb.lt/eurodesk*

Vienas iš Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 m. strateginiame veiklos plane, patvirtintame Utenos rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. TS-1 „Dėl Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ savivaldybės veiklos funkcijų vykdymo programos tikslų – Saugios aplinkos stiprinimas rajone. Viena iš programos tikslo įgyvendinimo priemonių – užtikrinti kuo efektyvesnį civilinės saugos (valstybės perduotų savivaldybėms) funkcijų įgyvendinimą savivaldybėje. Civilinės saugos veikla savivaldybėje vykdoma pagal patvirtiną Utenos rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą. Veiksmai ir priemonės, reikalingos užtikrinti materialinių ir žmogiškųjų išteklių sutelkimą ir valdymą gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms, nustatytos Utenos rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.

Utenos rajono savivaldybės teritorijoje yra numatyti 32 kolektyvinės apsaugos statiniai, skirti laikinam gyventojų prieglobsčiui, saugantis nuo žalingo aplinkos poveikio bei evakuotų gyventojų laikinam apgyvendinimui ekstremaliųjų situacijų ar karo metu, ir 32 statiniai, kurių rūsio patalpos tinkamos priedangai, skirtai laikinai pasislėpti (iki kelių valandų) karinės agresijos atveju nuo tiesioginio ir netiesioginio apšaudymo. Numatytų kolektyvinės apsaugos statinių patalpų plotas – 16 347 kv. m., planuojamų apgyvendinti žmonių skaičius – 9 082 asmenys. Parinktų priedangų patalpų plotas – 9 437 kv. m., priedangose laikinai pasislėptų 6 290 asmenų. Visi kolektyvinės apsaugos statiniai bei priedangos pažymėti specialiaisiais ženklais. Dalis statinių naudojami ir kaip kolektyvinės apsaugos statinys, ir kaip priedanga. Jie žymimi dviem specialiaisiais ženklais – kolektyvinės apsaugos statinys ir priedanga. Kolektyvinės apsaugos statinių bei priedangų sąrašas, mokomoji medžiaga ir patarimai gyventojams, kaip elgtis nelaimės atveju patalpinti savivaldybės internetinėje svetainėje www.utena.lt / Civilinė sauga.

Civilinė sauga – tai visų institucijų ir gyventojų pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms bei veiksmai joms gresiant ar susidarius. Remiantis 2021 m. civilinės saugos sistemos būklės Lietuvoje apžvalga[20], gyventojų švietimas yra viena iš svarbiausių civilinės saugos funkcijų, diegiant visuomenės savisaugos kultūros pagrindus bei siekiant suteikti gyventojams žinių apie galimus pavojus ir kaip jiems apsisaugoti. Visuomenės apklausos rodo (2021 m. duomenys), kad šalies gyventojai vis dar nepakankamai žino apie galimus pavojus ir tik 7 procentai apklaustųjų šalies gyventojų tikrai žinotų (50 proc. gyventojų greičiausiai žinotų), kaip reikėtų elgtis stichinių ar žmogaus sukeltų nelaimių metu.

***Apibendrinant tikslinės teritorijos civilinės saugos situaciją reikėtų**:*

- vykdyti gyventojų švietimą siekiant gerinti gyventojų žinias apie galimus pavojus, pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, krizėms ir karo grėsmėms;

- vykdyti įvairias edukacines prevencines programas (civilinės saugos švietimo akcijas, mokymus ir kitus renginius) įtraukiant kuo daugiau visuomenės narių, daugiau dėmesio skiriant negalią turinčių asmenų ir senjorų gebėjimui reaguoti šiomis situacijomis.

[20]https://pagd.lrv.lt/uploads/pagd/documents/files/1%2Bpriedas_%2BCSS%2Bbukles%2B2021%2Bm_%2Bapzvalga%2Bpatikslinta(1).docx

2.2. STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

Rengiant UMVVG Strategiją, buvo stengiamasi surinkti kuo daugiau informacijos apie Utenos miesto bendruomenės poreikius. Atliekant tyrimus, buvo derinami įvairūs tyrimo metodai – kokybiniai ir kiekybiniai, kurie leido identifikuoti su tikslinėmis gyventojų grupėmis susijusias problemas, poreikius ir interesus. Tyrimui buvo naudojami konkretūs tyrimo metodai: individualios konsultacijos grupėse, gyventojų anketinė apklausa, renkamos projektinės idėjos skirtos socialinės atskirties mažinimui, darbinių įgūdžių skatinimui bei socialinio verslo steigimo galimybėms išsiaiškinti.

SSGG analizė

Nr.	Stiprybės	Nr.	Silpnybės
1.	Augantis verslo įmonių skaičius ir didėjanti parama smulkiajam verslui. ***A1; A2***	1.	Socialinės aplinkos problemų visuma mieste. ***B1; B2; B3; B4; B8; B9; B10; B11; B12; B13; B14; B15; B18; B19; B20***
2.	Mažėjanti bedarbystė palanki verslo plėtros perspektyvoms. ***A3; A4***	2.	Nedidelis paslaugų gavėjų skaičius nevyriausybinio sektoriaus organizacijose, teikiančiose socialines užimtumo paslaugas socialinės atskirties ir rizikos asmenims. ***B16; B17; B19***
3.	Augantis miesto bendruomenės poreikis dalyvauti savanorystės veiklose ir prisidėti prie socialinių problemų sprendimo. ***A5***	3.	Trūkumas inovatyvių paramos mechanizmų bei neformalių verslumo ir darbinių įgūdžių atnaujinimo iniciatyvų galinčių skatinti nuosavo verslo ar socialinio verslo plėtrą. ***B5; B6; B7***
Nr.	**Galimybės**	**Nr.**	**Grėsmės**
1.	Palanki valstybės politika dėl aktyvesnio nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių dalyvavimo teikiant socialines paslaugas. ***C1***	1.	Lėtas ir/ar mažėjantis gyventojų skaičiaus augimas, mažėjantis gimstamumas ***D1***
2.	Konkurencijos didėjimas tarp socialinių paslaugų teikėjų – nevalstybinio ir privataus sektoriaus, sudarytų galimybes geriau tenkinti socialinių paslaugų poreikius. ***C2***	2.	Senstanti visuomenė nepalanki darbo rinkai ir visai socialinės apsaugos sistemai. ***D2***
3.	Išorinių finansavimo šaltinių pasiūla didesnė galimybė inovatyvių iniciatyvų rėmimui. ***C3***	3.	Mažas susidomėjimas socialinio verslo steigimo ir vystymo galimybėmis dėl nepalankios ekonominės situacijos. ***D3***
4.		4.	Nepakankamai plėtojamas socialinių paslaugų prieinamumas skatins socialinės atskirties didėjimą ateityje. ***D4***

****A, B, C, D*** *pagrindžiančio teiginio numeris*

3. STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI, ĮSKAITANT IŠMATUOJAMAS REZULTATO SIEKTINAS REIKŠMES.

1 TIKSLAS – SKATINTI UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ SOCIALINĘ ĮTRAUKTĮ, ĮGYVENDINANT SOCIALINES IR EKONOMINES INICIATYVAS

Remiantis atlikta analize suformuotas ~~vienas~~ tikslas, plačiai apimantis numatomas įgyvendinti veiklas, kuriuo siekiama prisidėti prie Utenos rajono ir regiono strateginiuose dokumentuose įvardintų rodiklių pasiekimo, didinti miesto patrauklumą, mažinti socialinę atskirtį, skatinti gyventojus imtis privataus verslo, plėsti užimtumo galimybes bei gerinti gyvenimo kokybę.

Tikslu numatytos įgyvendinti socialinės ir ekonominės iniciatyvos atitinka 2021-2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos **4.7 uždavinyje ir 4.9 uždavinyje** iškeltus tikslus bei sprendžia Strategijos SSGG analizėje identifikuotas socialines problemas susijusių **silpnybių**: **Nr. 1** „*Socialinės aplinkos problemų visuma mieste“* ir **Nr. 2** *„Nedidelis paslaugų gavėjų skaičius nevyriausybinio sektoriaus organizacijose*“. Pasinaudojant **stiprybe Nr. 3** „*Augantis miesto bendruomenės poreikis dalyvauti savanorystės veiklose ir prisidėti prie socialinių problemų sprendimo“* tikslu siekiama mažinti ne tik silpnybėse identifikuotas problemas, bet tuo pačiu mažinti **grėsmę Nr. 4** *„Nepakankamai plėtojamas socialinių paslaugų prieinamumas skatins socialinės atskirties didėjimą ateityje“* bei išnaudoti **galimybę Nr. 1** „*Palanki valstybės politika dėl aktyvesnio nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių dalyvavimo teikiant socialines paslaugas*“ ir daryti teigiamą poveikį per **galimybę Nr. 2** „*Konkurencijos didėjimas tarp socialinių paslaugų teikėjų – nevalstybinio ir privataus sektoriaus, sudarytų galimybes geriau tenkinti socialinių paslaugų poreikius“.* Tiksle numatytų ekonominių iniciatyvų įgyvendinimo, siekiama sprendžiant Strategijos SSGG analizėje identifikuotą **silpnybę Nr. 3** *„Trūkumas inovatyvių paramos mechanizmų bei neformalių verslumo ir darbinių įgūdžių atnaujinimo iniciatyvų galinčių skatinti nuosavo verslo ar socialinio verslo plėtrą“***.** Iškeltas problemas mažinti pasinaudojant **stiprybėmis Nr. 1** „*Augantis verslo įmonių skaičius ir parama smulkiajam verslui*“ ir **Nr. 2** *„Mažėjanti bedarbystė palanki verslo plėtros perspektyvoms“* bei pasinaudoti **galimybe Nr. 3** *„Išorinių finansavimo šaltinių pasiūla sudaro galimybes inovatyvių iniciatyvų rėmimui“* tuo pačiu mažinti **grėsmę Nr. 3** „*Mažas susidomėjimas socialinio verslo steigimo ir vystymo galimybėmis dėl nepalankios ekonominės situacijos*“.

TIKSLO 1 ALTERNATYVA Nr. 1	TIKSLO 1 ALTERNATYVA Nr. 2
Skatinti Utenos miesto gyventojų socialinę įtrauktį, įgyvendinant socialines ir ekonomines iniciatyvas. Ši alternatyva leidžia plačiau išnaudoti SSGG analizėje identifikuotas stiprybes ir siekti visų galimybių įgyvendinimo mažinant silpnybes ir grėsmes bei kompleksiškai įgyvendinti daugelį veiklų. Todėl ši alternatyva yra geresnė nei antroji, kadangi socialinės ir ekonominės iniciatyvos	**Socialinės atskirties mažinimas Utenos mieste, organizuojant užimtumo veiklas tikslinių grupių asmenims.** Ši alternatyva apima tik užimtumo veiklas, jas susiaurindama, o tikslu siekiama platesnio bendruomenės įsitraukimo į iškeltų problemų sprendimą bei didesnio ir platesnio poveikio socialinės atskirties asmenų grupėms, didesnio bendruomenės įsitraukimo. Ši alternatyva gali

apima daugiau skirtingų veiksnių, įskaitant platesnį bendruomenės įsitraukimą į problemų sprendimą bei didesnę socialinę integraciją, užimtumo užtikrinimą, socialinių ir sociokultūrinių paslaugų teikimą bei didesnį socialinį poveikį per socialinio verslo steigimąsi ar plėtrą, kuris gerina socialinę atskirtį patiriančių asmenų padėtį visuomenėje.	būti įgyvendinama, tačiau prisidėtų tik prie dalies SSGG analizėje identifikuotų silpnybių, todėl apriboja pačias veiklas ir nesudaro galimybės kompleksiškai įgyvendinti tikslo. Socialinės atskirties mažinimui būtinas veiklų ir paslaugų kompleksas, kuris užtikrintų ne tik užimtumą, bet ir reikiamų socialinių paslaugų teikimą, skatintų socialinio verslo steigimąsi.

	Rezultato rodiklio pavadinimas	Pradinė reikšmė 2023 m.	Siekiama reikšmė 2029 m.
1.	BIVP projektų veiklų dalyvių, kurie po dalyvavimo veiklose toliau dalyvauja socialinei integracijai skirtose veiklose ir (ar) darbo rinkoje, dalis (proc.)	**0**	**40**
2.	Paramą gavusiuose subjektuose sukurtos darbo vietos, skaičius.	**0**	**3**

1.1 UŽDAVINYS – Organizuoti socialinės integracijos veiklas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimą socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo.

Šiuo uždaviniu ir jame numatytomis veiklomis siekiama kompleksiškai spręsti SSGG analizėje identifikuotas susijusias **silpnybes Nr. 1** „*Socialinės aplinkos problemų visuma mieste“* ir **Nr. 2** *„Nedidelis paslaugų gavėjų skaičius nevyriausybinio sektoriaus organizacijose“.* Įgyvendinant šį uždavinį, per numatytą **1.1.1. veiksmą** „Socialiai pažeidžiamų ir socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų sociokultūrinės integracijos veiklos ir pagalba įsitraukiant į visuomenės gyvenimą“ bus vykdomos socialiai pažeidžiamų ir socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų, tame tarpe vaikų ir jaunimo sociokultūrinės integracijos veiklos, teikiama pagalba socialiai pažeidžiamiems asmenims (senjorams, neįgaliesiems ar kitataučiams, nuo karo pasitraukusiems Ukrainos piliečiams bei kitiems asmenims) įsitraukiant juos į visavertį visuomenės gyvenimą. Per įvairias integracines veiklas **1.1.2. veiksme** „Kompleksinių prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę riziką patiriantiems Utenos miesto gyventojams, tame tarpe mažiau galimybių turinčiam jaunimui, stiprinant jų savivertę ir pasitikėjimą“ vykdomas kompleksinių prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę riziką patiriantiems Utenos miesto gyventojams, tame tarpe mažiau galimybių turinčiam jaunimui, stiprinant jų savivertę ir pasitikėjimą. Abiem įgyvendinamais veiksmais siekiama prisidėti prie **silpnybės Nr. 1** mažinimo. Į vykdomas veiklas ir į iškeltų problemų sprendimą aktyviai įtraukiant bendruomenines ir nevyriausybines organizacijas bei savanorius, skatinamas nevyriausybinių ir kitų organizacijų bendradarbiavimas mažinant **silpnybę Nr. 2.** Siekiant mažinti socialinę atskirtį, bus pasinaudojama stiprybe **Nr. 3** „*Augantis miesto bendruomenės poreikis dalyvauti savanorystės veiklose ir prisidėti prie socialinių problemų sprendimo“* prie vykdomų veiklų kviečiant jungtis bendruomenės dalį kuri nepriskiriama sunkumų patiriančioms grupėms.

	Produkto rodiklio pavadinimas	Pradinė reikšmė	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.	Siekiama reikšmė
1.	BIVP projektai, kuriuos įgyvendino NVO ir (arba) kurie įgyvendinti kartu su partneriu (vnt.)	**0**	**0**	**2**	**3**	**1**	**0**	**0**	**0**	**6**
2.	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes) (asm.)	**0**	**0**	**120**	**160**	**52**	**0**	**0**	**0**	**332**

UŽDAVINIO 1.1 ALTERNATYVA Nr. 1	UŽDAVINIO 1.1 ALTERNATYVA Nr. 2
Organizuoti socialinės integracijos veiklas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimą socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo. Įgyvendinant šią alternatyvą galima kompleksiškai vykdyti daugelį veiklų. Į veiklas įtraukti platų spektrą skirtingus poreikius turinčius asmenis iš įvairaus amžiaus tikslinių grupių. Pasinaudojant SSGG analizėje identifikuota **stiprybe Nr. 3**, siekti į veiklas įtraukti didesnę vietos bendruomenės dalį nepriskiriamą sunkumų patiriančioms grupėms. Todėl ši alternatyva pasirenkama kaip tinkamesnė numatytam uždaviniui įgyvendinti.	**Gyventojų iš pažeidžiamų grupių integracija į visuomeninį gyvenimą, užtikrinant socialinių paslaugų prieinamumą, kokybę ir plėtrą Utenos mieste.** Ši alternatyva skirta socialinės atskirties mažinimui tikslinėje teritorijoje. Įgyvendinat šią alternatyvą būtų teikiamos socialinės paslaugos, didinamas šių paslaugų prieinamumas, skatinama socialinė integracija, tačiau alternatyva nenusako konkrečių skatinimo veiksmų, t. y. įvertinus, kad minimalios paslaugos gyventojams iš pažeidžiamų grupių jau yra teikiamos, o uždaviniu siekiama platesnio ir efektyvesnio poveikio. Pasirinkus šią alternatyvą veiklos apsiribotų tik paslaugų teikimu socialinės atskirties grupėms, tokiu būdu apribodamos jų integraciją į vietos bendruomenę.

1.2 UŽDAVINYS – Stiprinti gyventojų darbinius ir verslumo įgūdžius, per neformalias ekonomines iniciatyvas skatinti naujų verslų, taip pat ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste.

Šiuo uždaviniu ir jame numatytomis veiklomis siekiama įgyvendinti ekonomines tikslo iniciatyvas sprendžiant SSGG analizėje identifikuotą **silpnybę Nr. 3** „*Trūkumas inovatyvių paramos mechanizmų bei neformalių verslumo ir darbinių įgūdžių atnaujinimo iniciatyvų galinčių skatinti nuosavo verslo ar socialinio verslo plėtrą*“. Įgyvendinant šį uždavinį, per **1.2.1. veiksmą** „*Darbo rinkoje reikalingų įgūdžių ugdymas“* bus siekiama padėti darbingiems asmenims iš pažeidžiamų grupių ugdyti ir stiprinti įgūdžius padėsiančius lengviau įsitraukti į darbo rinką. **1.2.2. veiksmu**

„Neformalių verslumo iniciatyvų taikymas skatinant jauno verslo plėtrą“ siekiama stiprinti jaunus verslus taikant įvairias neformalias iniciatyvas padėsiančias stiprėti ir išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje, o **1.2.3. veiksmu** *„Socialinio verslo kūrimas ir (ar) plėtra Utenos mieste“* skatinti vietos gyventojus ir organizacijas pradėti vystyti socialinius verslus Utenos mieste, siekiant kurti darbo vietas, paslaugas ar prekes sunkiau integruojamoms vietos gyventojų grupėms tikslu daryti socialinį poveikį tikslinėje teritorijoje. Prie sėkmingo uždavinio įgyvendinimo prisideda **stiprybė Nr. 3** *„Mažėjanti bedarbystė palanki verslo plėtros perspektyvoms“.* Ši stiprybė prisideda ir prie socialinės įtraukties didinimo, nes kuriantis naujiems verslams daugiau Utenos miesto žmonių iš įvairių socialinių grupių galės dalyvauti darbo rinkoje, o verslas lengviau galės susirasti kvalifikuotus darbuotojus.

	Produkto rodiklio pavadinimas	Pradinė reikšmė	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.	Siekiama reikšmė
1.	BIVP projektai, kuriuos įgyvendino NVO ir (arba) kurie įgyvendinti kartu su partneriu (vnt.)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**	**1**
2.	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes) (asm.)	**0**	**0**	**0**	**0**	**14**	**18**	**5**	**0**	**37**
3.	Socialinio verslo subjektai, per BIVP projektus gavę paramą socialinio verslo kūrimui ar plėtrai, skaičius.	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**1**	**1**	**0**	**3**
4.	Paramą gavusios įmonės (iš jų: labai mažos, mažosios, vidutinės ir didelės), skaičius.	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**1**	**1**	**0**	**3**
5.	Paramą dotacijomis gavusios įmonės.	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**1**	**1**	**0**	**3**

UŽDAVINIO 1.2 ALTERNATYVA Nr. 1	UŽDAVINIO 1.2 ALTERNATYVA Nr. 2
Stiprinti gyventojų darbinius ir verslumo įgūdžius, per neformalias ekonomines iniciatyvas skatinti naujų verslų, taip pat ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste. Įgyvendinant šią alternatyvą, į įvairias veiklas gali būti įtraukiami asmenys tiek iš sunkumus	**Didinti Utenos miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes, gerinti jų padėti darbo rinkoje ir skatinti verslumą.** Šia alternatyva siekiama pagerinti Utenos miesto darbingų, sunkumus patiriančių gyventojų padėtį darbo rinkoje, įtraukiant juos į

patiriančių grupių (bedarbiai, neaktyvūs darbingi asmenys ir kt.), tiek ir kiti bendruomenės nariai, jaunų verslų atstovai, ar asmenys iš tikslinės teritorijos, būsimi socialinių verslų vystytojai, kurie siektų per vykdomas veiklas, paslaugas ar prekes daryti socialinį poveikį pasirinktoms, sunkumus patiriančioms asmenų grupėms bei kurti naujas darbo vietas. Ši alternatyva nesiaurina veiklų ir tikslinių grupių ir bus įgyvendinama platesne apimtimi, todėl yra patrauklesnė.	neformalias verslumo skatinimo bei darbo įgūdžių stiprinimo veiklas, kas ir yra numatyta tikslo ir uždavinio įgyvendinimo siekyje. Tačiau šia alternatyva nesiekiama prisidėti prie socialinio verslo kūrimosi perspektyvų, todėl ši alternatyva siaurina veiklas bei tikslinę grupę. Alternatyva gali būti įgyvendinama, tačiau apribotų tikslo pasiekimui numatytas apimtis.

2. TIKSLAS – DIDINTI UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ PASIRENGIMĄ EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS.

*Suformuotas tikslas, numatantis įgyvendinti gyventojų pasirengimą ekstremalioms situacijoms. Tikslu įgyvendinti numatytos iniciatyvos atitinka 2021-2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos **16 specialiojo prioriteto** „Civilinės parengties įgūdžių, rengiantis ekstremalioms situacijoms ir grėsmėms, stiprinimas“ **16.1 konkretaus uždavinio** „Skatinti mokymąsi visą gyvenimą, visų pirma siekti, kad visi turėtų lanksčių kvalifikacijos kėlimo ir persikvalifikavimo galimybių, atsižvelgiant į verslumo ir skaitmeninius įgūdžius, geriau numatyti pokyčius ir naujų įgūdžių reikalavimus, grindžiamus darbo rinkos poreikiais, sudaryti palankesnes sąlygas keisti profesinę veiklą ir skatinti profesinį judumą“ iškeltus tikslus. Nors atliktoje SSGG analizėje civilinės saugos priemonės nėra išskirtos, tačiau esama geopolitinė situacija ir strategijoje atlikta analizė identifikuoja šią sritį kaip vieną iš galimai išskirtinių. Analizė rodo, kad gyventojų pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms vis dar yra nepakankamas. Gyventojams trūksta praktinių civilinės saugos žinių ir įgūdžių, nėra susiformavę aiškūs veiksmų algoritmai nelaimių atveju, o informacijos apie galimas grėsmes ir tinkamą elgesį sklaida fragmentiška. Pažeidžiamos grupės – vyresnio amžiaus asmenys, socialinę atskirtį patiriantys gyventojai bei ribotų galimybių asmenys. Didėjant įvairių grėsmių (gamtinių, karinių, technologinių, socialinių) tikimybei, didėja būtinybė stiprinti vietos bendruomenės atsparumą ir gebėjimą savarankiškai reaguoti į ekstremaliąsias situacijas. Nepakankamas pasirengimas gali lemti didesnius socialinius ir ekonominius nuostolius bei kelti grėsmę gyventojų saugumui. Tikslo įgyvendinimas atitinka Utenos strategijos siekį stiprinti bendruomenių atsparumą bei nacionalinius civilinės saugos prioritetus.*

TIKSLO 2 ALTERNATYVA Nr. 1	TIKSLO 2 ALTERNATYVA Nr. 2
Didinti Utenos miesto gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms. *Ši alternatyva apima platesnį požiūrį: prevenciją, pasirengimą iš anksto ir gebėjimą atsilaikyti bei greičiau atsigauti po krizių: akcentas – „kaip pasiruošti, išgyventi ir atsitiesti“. Alternatyva kompleksiškai įgyvendina daugiau veiklų: gyventojų mokymai, informavimas, reagavimo algoritmų įsisavinimas, praktinių parengties įgūdžių ugdymas, pasiruošimas ekstremalioms situacijoms ir išgyvenimas. Ši alternatyva apima ne tik*	***Didinti Utenos miesto gyventojų gebėjimą tinkamai reaguoti į ekstremaliąsias situacijas.*** *Ši alternatyva orientuota į praktinius įgūdžius ir veiksmus krizių metu: akcentas – „ką daryti, kai jau įvyko“. Alternatyva gali būti įgyvendinama, tačiau apribotų tikslo pasiekimui numatytas apimtis. Alternatyvos įgyvendinimo metu vykdomi gyventojų mokymai, informavimas, reagavimo algoritmų įsisavinimas prisidėtų tik prie dalies civilinės saugos priemonių įgyvendinimo. Kompleksiškai nespestų tiksle*

pasirengimą, bet ir atsparumą (platesnė apimtis) bei labiau atitinka šiuolaikinę civilinės saugos logiką: prevencinis pasiruošimas ir pasekmių likvidavimas, praktinių įgūdžių ugdymą, todėl yra geresnė nei antroji alternatyva. Ši alternatyva nesiaurina veiklų ir bus įgyvendinama platesne apimtimi, todėl yra patrauklesnė.	*iškeltų priemonių įgyvendinimo, todėl nėra tokio pakrtaukli kaip pirmoji iniciatyva.*

	Rezultato rodiklio pavadinimas	**Pradinė reikšmė 2027 m.**	**Siekiama reikšmė 2030 m.**
1.	*Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros projektų veiklų dalyvių, kurie dalyvaudami gyventojų švietimo civilinės saugos klausimais veiklose įgijo įgūdžių, dalis.*	***0***	***95 proc.***

2.1 UŽDAVINYS. Stiprinti Utenos miesto gyventojų civilinės saugos žinias ir praktinius įgūdžius per tikslines švietimo veiklas.

*Šiuo uždaviniu ir jame numatytomis veiklomis siekiama sistemingai didinti Utenos miesto gyventojų civilinės saugos praktinį pasirengimą, organizuojant tikslines švietimo veiklas numatomas veiksmų **16.1 uždavinyje**. Įgyvendinant šį uždavinį per **2.1.1. Veiksmą**. „Utenos miesto gyventojų švietimas civilinės saugos srityje“ orientuojamas į sistemingą civilinės parengties įgūdžių stiprinimą, kartu užtikrinant mokymosi visą gyvenimą principų įgyvendinimą. Bus įgyvendinamos lanksčios, modulinės mokymų programos, apimančios praktinius pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms gebėjimus (rizikų atpažinimą, pirmąją pagalbą, veiksmų koordinavimą, krizių valdymą), integruojant skaitmeninių įgūdžių ugdymą (naudojimasis perspėjimo sistemomis, informacijos paieška, skaitmeninės simuliacijos). Mokymai bus pritaikyti skirtingoms tikslinėms grupėms ir sudarys galimybes nuolat atnaujinti kompetencijas, taip didinant gyventojų prisitaikymą prie kintančių aplinkos ir darbo rinkos sąlygų. Numatoma stiprinti gebėjimus, kurie yra svarbūs ne tik civilinei saugai, bet ir profesiniam mobilumui bei užimtumui – komandinį darbą, problemų sprendimą, atsakomybės prisiėmimą ekstremaliomis sąlygomis. Taip veiksmas tiesiogiai prisidės prie 16 specialiojo prioriteto – civilinės parengties įgūdžių stiprinimo, ir 16.1 uždavinio – skatinti mokymąsi visą gyvenimą, sudarant sąlygas lanksčiam kompetencijų ugdymui, jų pritaikymui darbo rinkoje bei profesinės veiklos pokyčiams.*

Uždavinio 2.1 ALTERNATYVA Nr. 1	**Uždavinio 2.1 ALTERNATYVA Nr. 2**
Stiprinti Utenos miesto gyventojų civilinės saugos žinias ir praktinius įgūdžius per tikslines švietimo veiklas. *Įgyvendinant šią alternatyvą galima kompleksiškai vykdyti daugelį veiklų orientuotų į praktinių įgūdžių formavimą ir realių situacijų modeliavimą. Mokymai, pratybos, simuliacijos, bendruomeninės iniciatyvos ir savanoriškas įsitraukimas, leidžia gyventojams ne tik įgyti žinių, bet ir jas pritaikyti praktikoje. Aktyviai įtraukiamos įvairios tikslinės grupės bei vietos bendruomenės, stiprinant tarpusavio bendradarbiavimą ir kolektyvinį pasirengimą. Alternatyva grindžiama mokymosi*	***Civilinės saugos mokymų ir informavimo veiklų Utenos miesto gyventojams organizavimas.*** *Ši alternatyva orientuota į struktūruotą žinių perdavimą per mokymus, seminarus ir informacines kampanijas. Pagrindinis dėmesys skiriamas gyventojų informuotumui didinti: aiškių elgesio taisyklių, grėsmių atpažinimo ir reagavimo principų perteikimui. Veiklos pritaikomos skirtingoms tikslinėms grupėms (senjorams, jaunimui, šeimoms), tačiau dominuoja teorinis ir informacinis aspektas, papildomas pavienėmis praktinėmis veiklomis.*

visą gyvenimą principu, stiprina ne tik civilinę parengtį, bet ir universalius gebėjimus, svarbius darbo rinkoje, todėl sukuria didesnę pridėtinę vertę ir geriau atitinka 16 prioriteto bei 16.1 uždavinio logiką. Todėl ši alternatyva pasirenkama kaip tinkamesnė numatytam uždaviniui įgyvendinti.	*Alternatyvoje mažiau akcentuojamas praktinių įgūdžių ugdymas, tęstinumas ir kompetencijų pritaikomumas platesniame kontekste. Todėl ši alternatyva yra ne tokia patraukli kaip pirmoji alternatyva.*

	Produkto rodiklio pavadinimas	**Pradinė reikšmė**	**2023 m.**	**2024 m.**	**2025 m.**	**2026 m.**	**2027 m.**	**2028 m.**	**2029 m.**	**Siekiama reikšmė**
1.	*Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros projektų veiklų dalyviai, dalyvavę gyventojų švietimo civilinės saugos klausimais veiklose (dalyvių skaičius)*	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***30***	***35***	***35***	***100***

4. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO RENGIANT STRATEGIJĄ EIGA.

VIEŠIEJI PRISTATYMAI IR KONSULTACIJOS

Strategija buvo rengiama vadovaujantis Vietos plėtros strategijų rengimo ir atrankos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2022 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 1V-672 (2023 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. 1V-635 redakcija). 2023 m. sausio 5 d. vykusiame visuotiniame narių susirinkime UMVVG nariai buvo informuoti apie galimybę rengti naują 2023-2029 m. vietos plėtros strategiją ir pakviesti aktyviai prisijungti prie šio proceso.

Rengdama Strategiją, UMVVG siekė, kad visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė išsamiai susipažinti su vietos plėtros Strategijos tikslais, uždaviniais, veiksmais, įgyvendinimo eiga ir gautais rezultatais. Siekiant užtikrinti visų suinteresuotų šalių įsitraukimą, UMVVG Strategijos rengimo metu vadovavosi šiais principais: viešumo, partnerystės, lyčių lygybės plataus bendruomenės įtraukimo ir diskusijų su visomis suinteresuotomis šalimis. Visą Strategijos rengimo laikotarpį buvo besąlygiškai laikomasi horizontaliųjų principų reikalavimų. Numatyti renginiai vyko patalpose, pritaikytose judėjimo ar kitą negalią turintiems asmenims. Kviečiant ir registruojant dalyvius į renginius, buvo prašoma nurodyti, kokiai organizacijai yra atstovaujama ir pagal tai identifikuojami specialieji dalyvių poreikiai ar kitos aplinkybės, leidžiančios užtikrinti visiems dalyviams vienodas galimybes, tokiu būdu nepažeidžiant horizontaliųjų principų ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimų. Siekiant į Strategijos rengimą įtraukti kuo didesnę miesto bendruomenės dalį, informacija apie planuojamą rengti Strategiją 2023 m. balandžio 3 d. patalpinta internetiniame tinklapyje www.utenosmiestobendruomene.lt. Pasinaudojant socialiniais tinklais, UMVVG facebook paskyroje 2023 m. vasario 21 d. paskelbta **apklausos anketa**. Informacija apie atliekamą apklausą potencialiems respondentams, galimiems tikslinės grupės dalyviams išsiųsta el. paštu, informacija apie vykdomą apklausą paviešinta per Utenos radiją. 2023 m. balandžio 5 d. socialiniuose tinkluose ir Utenos miesto bendruomenės interneto tinklapyje miesto bendruomenės nariai, nevyriausybinės, bendruomeninės ir kitos organizacijos buvo pakviestos **teikti projektines idėjas pagal veiksmų programos 4.7 ir 4.9 priemonėse numatytas investicijų kryptis** *(žr. 4 priedą).*

2023 m. balandžio-gegužės mėn. vyko **individualios konsultacijos-susitikimai** grupėse su projektines idėjas rengiančiais organizacijų atstovais. **Trijų** susitikimų-konsultacijų metu mažose grupelėse su skirtingų sektorių (verslo, NVO, valdžios, VVG) atstovais buvo aptarinėjamos pagrindinės problemos su kuriomis susiduria gyventojai Utenos mieste, diskutuota, kokias problemų sprendimo galimybes jie įžvelgia, kokias grėsmes ir galimybes mato *(žr. 10 priedą).* Iki numatyto projektinių idėjų teikimo (2023 m. gegužės 30 d.) termino pabaigos **gautos 24 projektinės idėjos** *(žr. 8 priedą)***,** kurias pateikė Utenos miesto nevyriausybinės, bendruomeninės, biudžetinės organizacijos bei fiziniai asmenys. Išanalizavus gautas projektines idėjas ir anketinius apklausos duomenis *(žr. 3 priedą),* nustatytos pagrindinės Strategijos įgyvendinimo kryptys, uždaviniai ir veiksmai, kuriuos įgyvendinant bus siekiama Strategijoje išsikelto tikslo siekio – mažinti Utenos miesto gyventojų socialinę atskirtį per socialines ir ekonomines iniciatyvas.

2023 m. birželio 6-7 d. dienomis organizuoti vieši Strategijos projekto pristatymo renginiai, kurie vyko adresu Maironio g. 12, Utena, Utenos švietimo centro patalpose, kurios yra pritaikytos fizinę

bei kitokią negalią turintiems asmenims. Į viešus susitikimus-diskusijas buvo pakviesti asmenys iš įvairių miesto organizacijų atstovaujančių NVO, bendruomeninių, verslo ir valdžios sektorių. Sulaukta didelio bendruomenės ir įvairių organizacijų atstovų susidomėjimo, dalyvavimo VPS veiklų rengime. Vykusiuose renginiuose buvo pristatytos pradėto įgyvendinti projekto „Utenos miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategijos parengimas“ planuojamos vykdyti veiklos, rengiamos Strategijos tikslas ir uždaviniai. Strategijos rengimo koordinatorė pristatė gautas projektines idėjas, galimas Strategijos veiklos sritis, planuojamus pasiekimo rodiklius. Renginių metu su dalyviais vyko diskusijos apie miestui aktualias ir opias problemas, identifikuoti jų sprendimo būdai ir priemonės, aptarti pasirenkamų uždavinių alternatyvūs įgyvendinimo būdai, diskutuota apie bendradarbiavimo galimybes su kitų miestų VVG. 2023 m. liepos 4 dieną į diskusiją dėl galimų bendradarbiavimo perspektyvų rinkosi ne tik miesto bendruomenės nariai, organizacijų atstovai, bet renginyje dalyvavo ir Anykščių bei Visagino miesto VVG atstovai. Susitikimo metu aptartos bendradarbiavimo galimybės socialinės atskirties mažinimo srityje bei įvairių verslumo skatinimo galimybių perspektyvos *(žr. 12 priedą).*

Apie rengiamą Strategiją vietos bendruomenė informuota per vietinį Utenos radiją. Parengti ir transliuoti 3 radijo reportažai. Po įvykusių viešųjų diskusijų parengtas pirmasis informacinis radijo reportažas, antruoju vietos bendruomenė pakviesta susipažinti su parengtos Strategijos projektiniu dokumentu bei dar kartą pakviesta teikti pastabas ir pasiūlymus. Atlikus Strategijos koregavimą pagal naują Vietos plėtros Strategijų rengimo ir atrankos taisyklių redakciją, prieš tvirtinant galutinį Strategijos variantą, parengtas trečiasis radijo reportažas skirtas galutiniam strategijos dokumento pristatymui vietos bendruomenei. Visų reportažų įrašus galima rasti interneto portale www.utenosmiestobendruomene.lt Utenos miesto VVG paskyros naujienose patalpintoje informacijoje arba atsidarius nuorodas:

https://www.utenosmiestobendruomene.lt/2023/06/19/rengiama-nauja-utenos-miesto-vvg-2023-2029-m-vietos-pletros-strategija/;

https://www.utenosmiestobendruomene.lt/2023/07/11/utenos-miesto-vietos-veiklos-grupe-informuoja/.

https://www.utenosmiestobendruomene.lt/2023/11/13/utenos-miesto-bendruomenes-informavimas-apie-2023-2029-m-vietos-pletros-strategija/

Interneto portale www.utenosmiestobendruomene.lt Utenos miesto VVG ir vietos bendruomenės naujienose bei UMVVG facebook paskyroje periodiškai nuo 2023 m. vasario mėn. viešinama informacija apie parengiamuosius strategijos darbus, informacija apie įvykusius viešus Strategijos pristatymus ir kita aktuali informacija *(žr. 4 priedą).*

5. UTENOS MIESTO 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS VEIKSMŲ PLANAS.

1. TIKSLAS – SKATINTI UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ SOCIALINĘ ĮTRAUKTĮ, ĮGYVENDINANT SOCIALINES IR EKONOMINES INICIATYVAS										
		2022	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**viso 2023-2029 m.**
	Europos socialinis fondas +	0	0	0	331 831,47	223 011,78	101 432,20	0	0	656 275,45
	Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	64 574,50	64 574,50	64 574,50	0	0	193 723,50
	LR valstybės biudžetas	0	0	0	69 954,01	50 750,52	29 295,28	0	0	149 999,81
	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	67 004,12	45 262,14	20 680,64	0	0	132 946,89
	Privačios lėšos	0	0	0	15 294,70	14 444,36	1 3784,42	0	0	43 523,48
	Iš viso tikslui:	**0**	**0**	**0**	**548 658,80**	**398 043,30**	**229 767,04**	**0**	**0**	**1 176 469,13**
1.1 UŽDAVINYS – Organizuoti socialinės integracijos veiklas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimą socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo.										
		2022	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
	Europos socialinis fondas +	0	0	0	290 449,22	185 725,34	67 324,54	0	0	543 499,10
	Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	LR valstybės biudžetas	0	0	0	51 255,76	32 775,06	11 880,79	0	0	95 911,61
	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	60 300,88	38 558,91	13 977,40	0	0	112 837,18
	Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		0	**0**	**0**	**402 005,86**	**257 059,31**	**93 182,73**	**0**	**0**	**752 247,89**

1.1.1. Veiksmas. Socialiai pažeidžiamų ir socialinę riziką (atskirtį)	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro		**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	172 966,16	120 064,40	0	0	0	293 030,56
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0

patiriančių asmenų sociokultūrinės integracijos veiklos ir pagalba įsitraukiant į visuomenės gyvenimą.	konkurso būdu.	LR valstybės biudžetas	0	0	0	30 523,44	2 1187,84	0	0	0	517 11,28
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	35 909,93	24 926,87	0	0	0	60 836,80
		Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Iš viso veiksmui:	**0**	**0**	**0**	**23 9399,53**	**166 179,11**	**0**	**0**	**0**	405 578,64
1.1.2. Veiksmas. Kompleksinių prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę riziką patiriantiems Utenos miesto gyventojams, tame tarpe mažiau galimybių turinčiam jaunimui, stiprinant jų savivertę ir pasitikėjimą.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.		**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	117 483,06	65 660,94	67 324,54	0	0	250 468,54
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		LR valstybės biudžetas	0	0	0	20 732,32	11 587,22	11 880,79	0	0	44 200,33
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	24 390,95	13 632,04	13 977,40	0	0	52 000,39
		Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Iš viso veiksmui:	**0**	**0**	**0**	**162 606,33**	**90 880,20**	**93 182,73**	**0**	**0**	**346 669,26**
1.2 UŽDAVINYS – Stiprinti gyventojų darbinius ir verslumo įgūdžius, per neformalias iniciatyvas skatinti naujų verslų, taip pat ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste.											
			2022	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	41 382,25	37 286,44	34 107,66	0	0	112 776,35
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	64 574,50	64 574,50	64 574,50	0	0	193 723,50
		LR valstybės biudžetas	0	0	0	18 698,25	17 975,46	17 414,49	0	0	54 088,20
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	6 703,24	6 703,23	6 703,24	0	0	20 109,71
		Privačios lėšos	0	0	0	15 294,70	14 444,36	13 784,42	0	0	43 523,48

			0	**0**	**0**	**146 652,94**	**140 983,99**	**136 584,31**	**0**	**0**	**424 221,24**
1.2.1. Veiksmas. Darbo rinkoje reikalingų įgūdžių ugdymas.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.		**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	0	24 555,67	24557,91	0	0	49 113,58
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		LR valstybės biudžetas	0	0	0	0	4 333,35	4 333,74	0	0	8 667,09
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Privačios lėšos	0	0	0	0	5 098,06	5 098,53	0	0	10 196,59
		Iš viso veiksmui:	**0**	**0**	**0**	**0**	**33 987,08**	**33 990,18**	**0**	**0**	**67 977,26**
1.2.2. Veiksmas. Neformalių verslumo iniciatyvų taikymas skatinant jauno verslo plėtrą.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.		**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	41 382,25	9 549,75	2 730,77	0	0	63 662,77
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		LR valstybės biudžetas	0	0	0	7 302,75	1 685,25	2 246,61	0	0	11 234,61
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Privačios lėšos	0	0	0	8 591,47	1 982,65	2643,07	0	0	13 217,19
		Iš viso veiksmui:	**0**	**0**	**0**	**57 276,47**	**13 217,65**	**17 620,45**	**0**	**0**	**88 114,57**
1.2.3. Veiksmas. Socialinio verslo kūrimas ir (ar) plėtra Utenos mieste.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.		**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**iš viso 2023-2029 m.**
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	64 574,50	64 574,50	64 574,50	0	0	193 723,50
		LR valstybės biudžetas	0	0	0	11 395,50	11 395,50	11 395,50	0	0	34 186,50
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	6 703,24	6 703,24	6 703,23	0	0	20 109,71
		Privačios lėšos	0	0	0	6 703,23	6 703,24	6 703,23	0	0	20 109,70
		Iš viso veiksmui:	**0**	**0**	**0**	**89 376,47**	**89 376,48**	**89 376,46**	**0**	**0**	**268 129,41**

2. TIKSLAS - DIDINTI UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ PASIRENGIMĄ EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS.										
		2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**iš viso 2023-2030 m.**
	Europos socialinis fondas +	**0**	**0**	**0**	**0**	*50 000,00*	*25 000,00*	*25 000,00*	*0*	*100 000,00*
	Europos regioninės plėtros fondas	**0**	**0**	**0**	**0**	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
	LR valstybės biudžetas	**0**	**0**	**0**	**0**	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
	Savivaldybės biudžeto lėšos	**0**	**0**	**0**	**0**	*2 631,58*	*1 315,79*	*1 315,79*	*0*	*5 263,16*
	Privačios lėšos	**0**	**0**	**0**	**0**	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
	Iš viso tikslui:					***52 631,58***	***26 315,79***	***26 315,79***	***0***	***105 263,16***
2.1 UŽDAVINYS. Stiprinti Utenos miesto gyventojų civilinės saugos žinias ir praktinius įgūdžius per tikslines švietimo veiklas.										
		2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**iš viso 2023-2030 m.**
	Europos socialinis fondas +	**0**	**0**	**0**	**0**	*50 000,00*	*25 000,00*	*25 000,00*	*0*	*100 000,00*
	Europos regioninės plėtros fondas	**0**	**0**	**0**	**0**	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
	LR valstybės biudžetas	**0**	**0**	**0**	**0**	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
	Savivaldybės biudžeto lėšos	**0**	**0**	**0**	**0**	*2 631,58*	*1 315,79*	*1 315,79*	*0*	*5 263,16*
	Privačios lėšos	**0**	**0**	**0**	**0**	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
	Iš viso uždaviniui:	**0**	**0**	**0**	**0**	***52 631,58***	***26 315,79***	***26 315,79***	***0***	***105 263,16***
2.1.1 Veiksmas. Utenos miesto gyventojų švietimas civilinės saugos srityje.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**iš viso 2023-2030 m.**
	Europos socialinis fondas +	**0**	**0**	**0**	**0**	*50 000,00*	*25 000,00*	*25 000,00*	*0*	*100 000,00*
	Europos regioninės plėtros fondas	**0**	**0**	**0**	**0**	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*

	konkurso būdu.	LR valstybės biudžetas	**0**	**0**	**0**	**0**	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
		Savivaldybės biudžeto lėšos	**0**	**0**	**0**	**0**	*2 631,58*	*1 315,79*	*1 315,79*	*0*	*5 263,16*
		Privačios lėšos	**0**	**0**	**0**	**0**	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
		Iš viso veiksmui:	**0**	**0**	**0**	**0**	***52 631,58***	***26 315,79***	***26 315,79***	***0***	***105 263,16***

Lėšos strategijos įgyvendinimui	iš viso:	~~2022~~ m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.
Europos socialinis fondas +	~~656 275,45~~ *756 275,45*	0	0	0	331 831,47	219 830,76	~~104 613,22~~ *154 613,22*	~~0~~ *25 000,00*	~~0~~ *25 000,00*
Europos regioninės plėtros fondas	193 723,50	0	0	0	64 574,50	64 574,50	64 574,50	0	0
LR valstybės biudžetas	149 999,81	0	0	0	69 954,01	50 189,16	29 856,64	0	0
Savivaldybės biudžeto lėšos	~~132 946,89~~ *138 210,05*	0	0	0	67 004,12	45 262,14	~~20 680,64~~ *23 312,22*	~~0~~ *1 315,79*	~~0~~ *1 315,79*
Privačios lėšos	43 523,48	0	0	0	15 294,70	13 783,94	14 444,84	0	0
Iš viso:	~~**1 176 469,13**~~ ***1 281 732,29***	**0**	**0**	**0**	**548 658,80**	**393 640,50**	~~**234 169,84**~~ ***286 801,42***	~~**0**~~ ***26 315,79***	~~**0**~~ ***26 315,79***

Lėšos strategijos administravimui	iš viso:	~~2022~~ 2023 m.	~~2023~~ 2024 m.	~~2024~~ 2025 m.	~~2025~~ 2026 m.	~~2026~~ 2027 m.	~~2027~~ 2028 m.	~~2028~~ 2029 m.	~~2029~~ 2030 m.
Europos socialinis fondas +	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Europos regioninės plėtros fondas	~~169 999,78~~ *186 149,78*	0	21 250,000	31 450,00	29 750,00	29 750,00	29 750,00	28 049,78	*16 150,00*
LR valstybės biudžetas	~~29 999,97~~ *30 849,97*	0	3 750,00	5 550,00	5 250,00	5 250,00	5 250,00	4 949,97	*850,00*
Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Iš viso:	~~**199 999,75**~~ *216 999,75*	**0**	**25 000,00**	**37 000,00**	**35 000,00**	**35 000,00**	**35 000,00**	**32 999,75**	*17 000,00*

Iš viso vietos plėtros strategijai:	
Europos socialinis fondas +	~~**656 275,45**~~ *756 275,45*
Europos regioninės plėtros fondas	~~**363 723,28**~~ *379 873,28*
LR valstybės biudžetas	~~**179 999,78**~~ *180 849,78*
Savivaldybės biudžeto lėšos	~~**132 946,89**~~ *138 210,05*
Privačios lėšos	**43 523,48**
Iš viso:	~~**1 376 468,88**~~ *1 498 732,04*

6. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO, STEBĖSENOS IR VERTINIMO TVARKA.

VPS VALDYMAS, STEBĖSENA, VERTINIMAS IR KEITIMAI

UMVVG yra atsakinga už Strategijos įgyvendinimą. Už konkrečių veiksmų, skirtų Strategijai įgyvendinti, atranką, Strategijos įgyvendinimo koordinavimą ir stebėseną atsakingi UMVVG organai:

Utenos miesto vietos veiklos grupės visuotinis susirinkimas:

- Strategijos ir jos pakeitimų tvirtinimą (pagal poreikį);
- metinių Strategijos ataskaitų tvirtinimą (iki einamųjų metų kovo 15 d.);
- galutinės Strategijos ataskaitos tvirtinimą (ne vėliau kaip per 3 mėn. nuo paskutinio Strategijos veiksmo užbaigimo dienos, bet ne vėliau kaip iki 2029 m. birželio 30 d.).

Utenos miesto vietos veiklos grupės valdyba (kolegialus valdymo organas):

- Strategijos ir jos pakeitimo (-ų) tvirtinimą ir inicijavimą (pagal poreikį), jeigu UMVVG valdybai visuotinis narių susirinkimas yra suteikęs šią teisę;
- Strategijos įgyvendinimo atrankos kriterijų ir atrankos procedūrų patvirtinimą;
- kvietimų, teikti Strategijos projektus, dokumentų tvirtinimą;
- siūlomų finansuoti Strategijos projektų sąrašo tvirtinimą;
- rizikų, susijusių su Strategijos įgyvendinimu, valdymą.

Utenos miesto vietos veiklos grupės pirmininkas (vienasmenis valdymo organas):

- darbuotojų (savanorių) priėmimą į darbą, sutarčių su jais sudarymą;
- Strategijos administravimo koordinavimą;
- Strategijos projektų atrankos kriterijų ir atrankos procedūrų parengimo koordinavimą;
- kvietimų, teikti projektus pagal Strategijos veiksmus, rengimą ir skelbimą;
- pateiktų projektų vertinimo ir siūlomų finansuoti projektų sąrašo sudarymo koordinavimą;
- komunikaciją su projektų rengėjais, vertintojais, LR vidaus reikalų ministerija, Centrine projektų valdymo agentūra ir kitais suinteresuotais asmenimis;
- Strategijos stebėsenos ataskaitų rengimą;
- užduočių, susijusių su Strategijos įgyvendinimu, vykdymą;
- Strategijos įgyvendinimo viešinimą.

Utenos miesto vietos veiklos grupės darbuotojai (administracija):

- Strategijos administravimą;
- projektų atrankos kriterijų ir atrankos procedūrų parengimą;
- kvietimų teikti projektus parengimą ir skelbimą;
- pareiškėjų ir projektų vykdytojų mokymą;
- pateiktų projektų vertinimo koordinavimą;
- siūlomų finansuoti projektų sąrašo sudarymą;
- Strategijos įgyvendinimo ataskaitų pildymą;
- pasiektų stebėsenos rodiklių reikšmių duomenų registravimą ir apskaičiavimą;

- projektų įgyvendinimo stebėsenos vykdymą;
- Strategijos įgyvendinimo, administravimo ir vykdymo veiklų viešinimą;
- viešųjų pirkimų dokumentų rengimą ir pirkimų atlikimą.

14 lentelė. **Strategijos įgyvendinimo procedūrų ir stebėsenos priemonių planas**

Numatomos priemonės	Atsakingi vykdytojai	Vykdymo terminai
Metodinės dokumentacijos (vietos plėtros projektų atrankos bei PĮP vertinimo ir atrankos) kriterijų parengimas	UMVVG administracija; UMVVG visuotinis narių susirinkimas; UMVVG valdyba	Iki kvietimų plano paskelbimo
Vietos plėtros PĮP atrankos kvietimų plano parengimas, pildymas, tikslinimas	UMVVG administracija	Prieš kvietimą teikti vietos plėtros projektus
Vietos plėtros PĮP rengėjų mokymai	UMVVG administracija	Iki kvietime numatytos PĮP pateikimo datos pabaigos
Vietos plėtros PĮP vertinimas ir atranka (PĮP sąrašų sudarymas)	UMVVG administracija	Pagal vietos plėtros strategijų įgyvendinimo taisyklių reikalavimus
Vietos plėtros Strategijos projektų įgyvendinimas	Vietos plėtros Strategijos projektų vykdytojai	Pasirašius sutartis, bet ne vėliau kaip per 12 mėn. nuo Strategijos patvirtinimo
Vietos plėtros projektų rengėjų ir vykdytojų konsultavimas ir metodinė pagalba	UMVVG administracija	Nuolat
Bendradarbiavimas su VRM, CPVA tarpininkavimas tarp priežiūros institucijų ir vietos plėtros projektų vykdytojų	UMVVG administracija UMVVG pirmininkas	Nuolat
Strategijos įgyvendinimo stebėsena (informacijos iš projektų vykdytojų rinkimas apie vietos plėtros projektų įgyvendinimo eigą, apie planuotas bei pasiektas rezultato ir produkto rodiklių reikšmes, baigtus ir įgyvendinamus projektus. Vertinama ir sisteminama gautų duomenų analizė, atliekamas rizikų įvertinimas)	UMVVG administracija Vietos plėtros Strategijos projektų vykdytojai	Kas ketvirtį
Strategijos įgyvendinimo stebėsena (informacija ir duomenys iš ES investicijų administravimo informacinės sistemos INVESTIS)	UMVVG administracija	Pagal poreikį

Metinių ir galutinės Strategijos įgyvendinimo ataskaitų rengimas ir teikimas Ministerijai.	UMVVG administracija UMVVG pirmininkas UMVVG visuotinis narių susirinkimas UMVVG valdyba	Metinę iki einamųjų metų balandžio 1 d. Galutinę ne vėliau kaip per 7 mėn. nuo paskutinio Strategijos veiksmo įgyvendinimo
Strategijos įgyvendinimo rezultatų viešinimas	UMVVG administracija	Nuolat (bet ne rečiau kaip kas ketvirtį)

Strategijos įgyvendinimas, reikalavimai projektams. Projektų vykdytojų atrankos procedūros bus vykdomos atviro konkurso būdu užtikrinant skaidrias ir konkurencijos neribojančias sąlygas visiems konkurse dalyvaujantiems subjektams. Iki kvietimų plano paskelbimo bus parengti vietos plėtros projektų atrankos kriterijai ir vietos plėtros PĮP vertinimo ir atrankos vidaus tvarkos aprašas, kuriuos patvirtins UMVVG visuotinis narių susirinkimas arba kolegialus organas – valdyba, jei valdybai visuotinis narių susirinkimas suteiks įgaliojimus. Po dokumentų parengimo ir suderinimo UMVVG pradės rengti kvietimų teikti vietos plėtros PĮP planą, kurį teiks Ministerijai derinti. Po kvietimų plano suderinimo, UMVVG skelbs kvietimą teikti PĮP. Visos procedūros bus atliekamos užtikrinant sąžiningą konkurenciją, o projektai turės atitikti bendruosius projektų reikalavimus, nustatytus 2021-2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ administravimo taisyklėse (patvirtintos 2022 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2022 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. 1K-237).

Vietos projektų vertinimo procedūra. PĮP vertins UMVVG paskirti vietos plėtros projektų vertintojai. Prieš atliekant PĮP vertinimą, vertintojai turės pasirašyti konfidencialumo ir nešališkumo deklaraciją, kuria įsipareigos būti nešališki ir laikytis konfidencialumo. UMVVG užtikrins, kad PĮP vertinimui paskirtų asmenų dalyvavimas vertinant PĮP nesukels interesų konflikto. Vertintojai vadovaudamiesi UMVVG nustatyta vietos PĮP vertinimo ir atrankos vidaus tvarka, Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių bei administravimo taisyklių nuostatomis atliks vietos plėtros projekto naudos ir kokybės vertinimą. Pabaigę PĮP vertinimą, vertintojai parengs ir UMVVG pateiks PĮP vertinimo ataskaitas. UMVVG gavusi vertintojų ataskaitas ir atsižvelgdama į vertinimo ataskaitose pateiktas išvadas, parengs vietos plėtros PĮP sąrašą, kurį teiks tvirtinti visuotiniam narių susirinkimui arba kolegialiam valdymo organui, jeigu jam visuotinis narių susirinkimas bus suteikęs šią teisę. UMVVG priimant sprendimus, kuriais tvirtinami dokumentai ar jų pakeitimai, ne mažiau kaip 50 proc. balsų turės tekti UMVVG nariams, ar UMVVG kolegialaus valdymo organą atstovaujantiems partneriams, kurie nėra viešosios valdžios institucijos. Patvirtintą PĮP sąrašą UMVVG teiks CPVA, kuri atliks tinkamumo finansuoti vertinimą.

Strategijos stebėsena Už tinkamą ir kokybišką Strategijos įgyvendinimą, bus atsakinga UMVVG, kuri tai atliks vadovaudamasi Strategijų įgyvendinimo taisyklėmis. Už Strategijos stebėseną atsakingi asmenys:

- nuolat rinks ir sistemins informaciją apie Strategijos įgyvendinimą, numatytus pasiekti rezultato ir produkto rodiklius. Periodiškai, kas ketvirtį UMVVG informaciją apie įgyvendinamus

projektus teiks projektų vykdytojai. UMVVG pagal poreikį galės prašyti Ministerijos pateikti stebėsenos vertinimui reikalingą informaciją iš ES investicijų administravimo informacinės sistemos (INVESTIS);

- kas ketvirtį skelbs iš projektų vykdytojų gautą informaciją apie atrinktus, įgyvendinamus ir baigtus įgyvendinti projektus bei baigtus įgyvendintus projektus, kurių rezultato rodikliai nėra pasiekti;
- periodiškai, bet ne rečiau kaip kartą per ketvirtį, viešins Strategijos pasiekimo rodiklius ir kitą informaciją;
- rengs ir Ministerijai kasmet teiks metines įgyvendinimo ataskaitas, o užbaigus Strategijos įgyvendinimą, teiks galutinę ataskaitą. Parengtos ataskaitos bus tvirtinamos atsakingų UMVVG organų.

Visa informacija apie Strategijos veiklų įgyvendinimą bus periodiškai viešai skelbiama interneto tinklapyje www.utenosmiestobendruomene.lt UMVVG paskyroje ir socialiniuose tinkluose facebook, vietinėje spaudoje ir per vietinį Utenos radiją.

Strategijos keitimo procedūros. Esant poreikiui, galės būti atlikti Strategijos dokumento pakeitimai, kurie bus vykdomi pagal pakeitimų iniciavimo procedūrą. Strategijos pakeitimus inicijuos ir tvirtins Utenos miesto vietos veiklos grupės visuotinis narių susirinkimas arba valdyba (kolegialus valdymo organas), jei visuotinis narių susirinkimas bus suteikęs jam šią teisę. Atliekami Strategijos pakeitimai neturės prieštarauti Vietos plėtros strategijų rengimo ir atrankos taisyklių bei Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo taisyklių nustatytiems reikalavimams ir bus derinami su Ministerija.

UMVVG rengdama Strategiją vadovavosi šiais horizontaliaisiais principais: partnerystės ir atvirumo, lyčių lygybės, nediskriminavimo, jaunimo dalyvavimo ir kt. Tokiais pačiais principais bus vadovaujamasi ir įgyvendinat Strategijoje numatytą tikslą, uždavinius ir veiksmus bei vertinant projektus ir atrenkant projektų vykdytojus:

lyčių lygybės – sudarant sąlygas visiems teikti projektus neatsižvelgiant į projekto vykdytojų ir tikslinės grupės atstovų lytį. Į Strategijos valdymo ir stebėsenos procedūras įtraukiant visų lyčių atstovus. Vyrų ir moterų lygybė apima lygias teises, atsakomybes ir galimybes abiem lytims užtikrinant, kad UMVVG nariais ir (arba) jo kolegialaus valdymo organo nariais yra abiejų lyčių asmenys ir nė vienos iš lyčių atstovų nėra daugiau kaip 60 procentų.

jaunimo dalyvavimo – per aktyvų dalyvavimą UMVVG valdyboje įtraukiant į atskirus Strategijos administravimo ir įgyvendinimo procesus, per projektų įgyvendinamas veiklas. Jaunimo principas įgyvendinamas UMVVG nuostatuose įtvirtinant nuostatą, kad bent vienas kolegialaus valdymo organo narys yra jaunesnis negu 29 metų ir (arba) deleguotas jaunimo nevyriausybinės organizacijos. Bus aktyviai dirbama su vietinėmis jaunimo organizacijomis, kviečiant prisijungti prie UMVVG strategijos įgyvendinimo veiklų, rengti ir teikti paraiškas pagal numatytus veiksmus, skirtus spręsti socialines vietos jaunimo problemas. Pagal poreikį teikiama metodinė pagalba jaunimo organizacijoms rengiančioms ir įgyvendinančioms projektus pagal Strategijos veiksmus.

nediskriminavimo – užtikrinant, kad bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, ar pažiūrų, amžiaus, negalios lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ar kitų bruožų. Vadovaujantis šiuo principu, Strategijos įgyvendinimo metu, bus siekiama vietos bendruomenės švietimo ir tolerancijos, siekiant skatinti socialinę integraciją ir užkirsti kelią socialinei atskirčiai. Įgyvendinant Strategijos veiksmus ir juos įgyvendinančių projektų vykdytojų atrankos metu informacija apie projekto veiklas (renginius, mokymus) bus platinama ir specifinius poreikius turinčioms tikslinėms grupėms, lengvai suprantama (lengvai skaitoma) kalba ir šriftu, vadovaujantis universalaus dizaino principu, kviečiant ir registruojant

į renginius bus identifikuojami specialieji dalyvių poreikiai. Veiklos (renginiai) bus organizuojamos patalpose, pritaikytose judėjimo, regos ar kitą negalią turintiems asmenims (netoli nuo įėjimo į objektą įrengtos asmenims, turintiems negalią, skirtos automobilių stovėjimo vietos, užtikrintos galimybės asmenims, judantiems vežimėliu, be kliūčių savarankiškai patekti į objektą, nevaržomai judėti objekto patalpų viduje, naudotis liftu ar keltuvu (jei renginys vyksta ne pirmame aukšte).

partnerystės ir atvirumo – vietos lygmens bendradarbiavimo skatinamas ir bendradarbiavimo su kitomis Lietuvos miestų vietos veiklos grupėmis. Vykdoma aktyvi komunikacija ir dialogas su vietos bendruomene, projektų rengėjai ir vykdytojais bei jų partneriais. Bus užtikrinta komunikacija ir prieinamumas, kad visiems suinteresuotiems subjektams būtų prieinama informacija apie vietos plėtros Strategiją, planuojamus projektus, finansavimo šaltinius ir kitus svarbius aspektus.

Papildomas balas, atrenkant vietos projektus, bus skiriamas, jei projektas įgyvendinamas kartu su partneriu ir, pasirenkant partnerius, vadovaujamasi kriterijais:

aktualumo: partneriai turi būti aiškiai susiję arba su problema, kurią ketinama spręsti, arba su jos sprendimu.

proporcingumo: turi būti užtikrintas visų aktualių partnerių (teritorinių, socialinių, ekonominių, NVO) atstovavimas, nė viena iš partnerių grupių neturėtų dominuoti;

atstovavimo apimties: turėtų būti įtraukti partneriai, atstovaujantys platesniems, o ne siauresniems, individualiems interesams.

skaidrumo – užtikrinant viešumo, atvirumo, skaidrumo ir atsakomybės principą, per visuomenės informavimą apie vykdomą veiklą ir priimtus sprendimus. Nustatyti kriterijai ir parengtos procedūros, pagal kurias bus vykdoma projektų atranka. Sudaromi kvietimų planai, kurie bus suderinami su prižiūrinčiomis institucijomis. Informacija apie planuojamus kvietimus, paskelbus kvietimus bei įgyvendinamus projektus bus viešai skelbiama interneto tinklapyje www.utenosmiestobendruomene.lt UMVVG paskyroje ir socialiniuose tinkluose facebook, vietinėje spaudoje ir per vietinį Utenos radiją.

savitarpio pagalbos ir bendradarbiavimo – harmoningo, sąžiningo ir produktyvaus bendradarbiavimo tarp projektų vykdytojų, bendruomenės ir UMVVG. Strategijos veiksmų įgyvendinimo metu ir projektų atrankos metu bus skatinama partnerystė ir bendradarbiavimas.

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 PRIEDAS. Duomenų lentelės, 3 lapai.
2 PRIEDAS. Utenos miesto VVG steigėjai ir valdybos nariai, 1 lapas.
3 PRIEDAS. Utenos miesto gyventojų anketinės apklausos analizė, 16 lapų.
4 PRIEDAS. Vietos plėtros Strategijos viešinimas, 17 lapų.
5 PRIEDAS. Visuotinio narių susirinkimo ir valdybos narių susirinkimo protokolai, 4 lapai.
6 PRIEDAS. Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl dalinio vietos plėtros Strategijos finansavimo, 2 lapai.
7 PRIEDAS. Utenos regiono plėtros tarybos spendimas, 2 lapai.
8 PRIEDAS. Projektinių idėjų suvestinė, 4 lapai.
9 PRIEDAS. Bendradarbiavimo sutartis, 2 lapai.
10 PRIEDAS. Konsultacijų-susitikimų darbotvarkės, protokolai, dalyvių sąrašai, 12 lapų.
11 PRIEDAS. Institucijų raštai ir kita pateikta informacija, 18 lapų.
12 PRIEDAS. Viešų susitikimų dalyvių sąrašai, 8 lapai.
13 PRIEDAS. Finansinio veiksmų plano pagrindimas, 2 lapai.